

Rajala Alina

Mitä käsityöharrastus merkitsee?

Lasten ja nuorten käsityksiä käsityöharrastuksen merkityksestä.

Pro Gradu

KASVATUSTIETEIDEN JA PSYKOLOGIAN TIEDEKUNTA

Luokanopettajan koulutus

13.5.2024

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta

Mitä käsityöharrastus merkitsee? Lasten ja nuorten käsityksiä käsityöharrastuksen merkityksestä. (Alina Rajala)

Pro Gradu, 58 sivua, 0 liitesivua

Toukokuu 2024

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa lasten ja nuorten käsityksiä käsityöharrastuksen merkityksestä. Tutkimus toteutettiin käsityön taiteen perusopetuksen 10-17 vuotiaiden ryhmässä, sillä ryhmän oppilaat harrastavat käsitöitä aktiivisesti. Haastateltavien joukossa oli useita vuosia harrastaneita sekä vasta harrastuksen aloittaneita. Tutkimusaineisto kerättiin pienissä ryhmissä toteutettuna teemahaastatteluna, sillä haastateltavassa ryhmässä vallitsee hyvä keskustelukulttuuri. Ryhmien keskinäinen keskustelu ja ajatustenvaihto toikin haastatteluun lisää ulottuvuutta.

Koska tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa lasten ja nuorten käsityksiä käsityöharrastuksesta, hyödynnettiin aineiston analyysissä fenomenografista tutkimusotetta. Näin ollen haastattelujen perusteella oli mahdollista erottaa kymmenen eri merkityskategoriaa; yhdessä tekeminen, taitojen oppiminen, onnistumisen kokemukset, ongelmien ratkaiseminen, rentouttava vaikutus, itsensä ilmaiseminen, tekemisen ilo, valmiin tuotteen hyödyllisyys, materiaalien hyödyntäminen sekä yhteys materiaaliseen maailmaan. Merkityskategoriat voitiin luokitella edelleen seuraaviksi käsityskategorioiksi: henkinen hyvinvointi, kokonainen käsityöprosessi, yhteyden tunne ja käytännöllisyys. Abstraktimmalla tasolla voidaan jakaa lasten ja nuorten käsitykset käsityöharrastuksen merkityksestä kahden kuvauskategorian alle: hyvinvointi ja uuden luominen.

Kategorisoinnin jälkeen tuloksia vertailtiin aikaisempaan tutkimukseen ja voitiin havaita selkeitä yhteyksiä lasten ja nuorten käsitysten sekä käsityöharrastuksen tutkittujen vaikutusten välillä. Tässä tutkimuksessa esiin nousseet käsitykset olivat myös samansuuntaiset kuin vanhemmissa, käsityön käsitettä ja käsityötuotteen merkityssisältöjä tutkivissa tutkimuksissa esiin nousseet käsitteet.

Avainsanat: Käsityö, käsityöharrastus, taiteen perusopetus, fenomenografinen tutkimus, hyvinvointi, uuden luominen

University of Oulu

Faculty of Education and Psychology

What does craft mean as hobby? Children's and young people's perceptions of the meaning of handicrafts. (Alina Rajala)

Pro Gradu, 58 pages, 0 appendices

May 2024

The purpose of this study is to map children's and young people's perceptions of the importance of crafts. The research was carried out in a group of 10-17 year olds in the basic arts education, as the students in the group are actively involved in crafts. Among the interviewees were those who have been in the hobby for several years, as well as those who have just started the hobby. The research material was collected as a themed interview carried out in small groups, because there is a good discussion culture in the interviewed group. The mutual discussion and exchange of ideas between the groups brought more dimension to the interview.

Since the purpose of the research is to map children's and young people's perceptions of the craft hobby, a phenomenographic research sample was used in the analysis of the data. Thus, based on the interviews, it was possible to distinguish ten different meaning categories; working together, learning skills, experiences of success, solving problems, relaxing effect, self-expression, joy of making, usefulness of the finished product, utilization of materials and connection to the material world. The categories of meaning could be further classified into the following categories of perception: mental well-being, the entire crafting process, a sense of connection and practicality. On a more abstract level, children's and young people's perceptions of the meaning of craft hobby can be divided into two descriptive categories: well-being and creating something new.

After categorization, the results were compared to previous research and connections could be observed between children's and young people's perceptions and the studied effects of craft hobby. The concepts that emerged in this study were also similar to the concepts that emerged in older studies investigating the concept of craft and the meaning content of a craft product.

Keywords: Craft education, craft hobby, art education, phenomenographic research, well-being, creating

Sisältö / Contents

1	Johdanto.....	5
2	Käsityö	6
2.1	Käsityön käsitteen merkityssisältö	7
2.2	Käsityötaide.....	9
3	Käsityö harrastuksena ja oppiaineena	12
3.1	Käsityö peruskoulussa.....	12
3.2	Käsityö taiteen perusopetuksessa	15
4	Tutkimuksen toteutus	17
4.1	Käsitysten tutkiminen.....	18
4.2	Aineisto	20
4.3	Fenomenografinen aineiston analyysi	21
5	Merkityskategoriat	23
5.1	Yhdessä tekeminen.....	23
5.2	Taitojen oppiminen.....	25
5.3	Onnistumisen kokemukset	27
5.4	Ongelmien ratkaiseminen.....	28
5.5	Rentouttava vaikutus	29
5.6	Itsensä ilmaiseminen	30
5.7	Tekemisen ilo	32
5.8	Valmiin tuotteen hyödyllisyys.....	33
5.9	Materiaalien hyödyntäminen ja yhteys materiaaliseen maailmaan	34
6	Henkinen hyvinvointi.....	37
7	Kokonainen käsityöprosessi.....	41
8	Yhteyden tunne	43
9	Käytännöllisyys	47
10	Käsityöharrastuksen merkitys.....	50
11	Pohdinta	55
	Lähteet / References	56

1 Johdanto

Erilaiset käsityöt ovat olleet historian saatossa elämisen kannalta välttämättömiä arjen töitä. Kädentaitojen merkitys kuitenkin muuttuu yhteiskunnan muuttuessa. Siinä missä kädentaidot ovat olleet elämisen perusedellytys vielä 100 vuotta sitten, ovat ne nykypäivänä monille miehille vapaa-ajan harrastus. Korona-pandemian myötä innostus käsitöiden tekemiseen kasvoi ja tämän myötä käsitöistä kiinnostuttiin myös tutkimuksen kentällä. Esimerkiksi käsitöiden tekemisen sosiaalinen puoli on kiinnostanut tutkijoita (mm. Aktas, 2021).

Tämän tutkimuksen kautta pyritään löytämään syitä sille, miksi kädentaidot koetaan merkityksellisinä ja mitä lapset ja nuoret kokevat käsityöharrastuksen tuovan heidän elämäänsä. Aihetta lähestytään tutkimuskysymyksen: Mitä käsityöharrastus merkitsee lapsille ja nuorille? -kautta. Tutkimuksessa keskitytään etenkin käsityöharrastuksen merkitystä koskeviin käsityksiin. Tutkimus toteutettiin käsityön taiteen perusopetuksen 10-17 vuotiaiden ryhmissä, sillä ryhmien oppilaat harrastavat käsitöitä aktiivisesti.

Käsityöhön liittyviä merkityssisältöjä on tutkittu suomalaisella käsityön tutkimuskentällä muun muassa Koljonkoski-Rännällin (esim. Koljonkoski-Rännäli, 1998) sekä Luutosen (esim. Luutonen, 1997) toimesta. Koljonkoski-Rännälli perehtyy tutkimuksessaan käsityön käsitteeseen liitettyihin merkityssisältöihin, kun taas Luutosen teoksessa perehdytään tarkemmin tiettyyn käsityönä valmistettuun tuotteeseen liitettyihin merkityksiin. Viimeaikoina käsitöihin liittyvien käsitysten tutkimuksessa ollaan kiinnostettu etenkin opettajien käsityksistä koskien muutoksessa olevaa käsityön oppiainetta ja aiheesta on kirjoitettu muun muassa useita opinnäytetöitä (esim. Tervaskanto 2017, Hynninen 2018 & Korkeaniemi 2021).

Tämä tutkimus tarjoaa uutta näkökulmaa käsityön ja sitä koskevien käsitysten tutkimuksessa, sillä tutkimus sijoittuu koulumaailman sijaan vapaa-ajan käsityöharrastukseen ja tutkittavana ovat opettajien sijaan lapset ja nuoret. Tutkimuksen avulla pyritään kuvailemaan käsityön merkitystä koskevia käsityksiä laajasti ja löytämään käsityöharrastuksen keskeisimmät merkitykset. Lopuksi tutkimuksen tuloksia vertaillaan aikaisempaan tutkimukseen ja pyritään vertailemaan ja löytämään yhteyksiä niiden sekä tässä tutkimuksessa esiin nousseiden käsitysten välillä.

2 Käsityö

Käsityön määrittelemine on haasteellista, sillä käsityöksi voidaan mieltää hyvin erilaisia tekniikoita. Käsityönä voidaan pitää kaikkea toimintaa, jossa työstäminen tapahtuu käsin (Kojonkoski- Rännäli, 1995). Käsityö ei rajaudu mihinkään tiettyyn käytettyyn materiaaliin, vaikka materiaalit ja materiaallinen maailma ovat väistämättömästi osa käsityön tekemistä (Kouhia & Laamanen, 2014). Käsityötieteen tutkimuksessa käsityöllä tarkoitetaan tekemisen aineetonta taitoa ja sen avulla valmistettavaa tuotetta (Luutonen, 2014). Käsityötaito antaa ihmiselle mahdollisuuden muokata ympärillä olevaa materiaalista maailmaa (Luutonen, 2014). Merkittävä tekijä käsityön olemuksessa on kokonaisen tekemisen käsite (Kojonkoski- Rännäli, 1995). Käsityö on siis prosessi, jossa yksi henkilö toteuttaa sekä ideoinnin, ominaisuuksien suunnittelun että tuotteen valmistuksen ja lopputuloksen arvioinnin (Kojonkoski- Rännäli, 1995).

Käsityö on ollut ihmisen historiassa selviytymisen kannalta merkittävää toimintaa, jonka avulla ihminen on voinut muokata ympäristöä omiin tarpeisiinsa sopivaksi (Pöllänen & Kröger, 2001). Nykyään käsityön merkitys liittyy enemmän ihmisten henkiseen hyvinvointiin, ja se voi tarjota kanavan itsensä ilmaisuun sekä itsetunnon ja viihtyvyyden kehittämiseen (Pöllänen & Kröger, 2001).

Suomessa käsityö on myös peruskoulun oppiaine. Käsityö oppiaine oli pitkään jaettu tekstiili- ja tekniseen työhön, viitaten käytettyihin materiaaleihin. Nykyään käsityö oppiaine on yhtenäinen ja opetuksessa käytettävissä materiaaleissa ja menetelmissä yhdistyvät pehmeät ja kovat materiaalit, sekä esimerkiksi teknologia (Opetushallitus, 2014). Alun perin käsityön oppiaineen kautta on pyritty opettamaan työntekoa sekä erilaisten tekstiileiden ja esineiden valmistamista kodin tarpeisiin (Pöllänen, Kröger, 2001). Nykyään käsityön opetuksessa on siirrytty kohti kokonaisen käsityöprosessin ymmärtämistä, suunnittelemista ja tuottamista (Opetushallitus, 2014). Käsityön opetuksen kautta nähdään mahdollisuus kehittää oppilaiden minäkuvaa sekä valmiuksia toimia osana yhteiskuntaa (Pöllänen & Kröger, 2001).

Käsityö toiminnaksi voidaan määritellä kaikki tekeminen, missä ajatus ohjaa käden toimintaa (Luutonen, 1997). Tällaisen määritelmän mukaan käsityön hahmottaminen voi kuitenkin olla vaikeaa, sillä ajatuksen ja käden välinen toiminta voisi olla mitä vain ihmisen tekemää työtä (Luutonen, 1997). Toisaalta käsityö voidaan nähdä muotoiluna, sillä siinä ihminen luo muotoja erilaisista materiaaleista eri tekniikoin (Luutonen, 1997). Tällaiseen määritelmään taas sisältyy

käsitys siitä, että vain konkreettiseen produktiin johtava toiminta olisi käsityötä. Käsityö voitaisiin siis määritellä laajemmin uutta luovana toimintana joka hyödyntää perinteistä tietotaitoa ja kulttuuria mutta liittyy aina myös omaan aikaansa (Luutonen, 1997). Käsityö ei ole vain tekniikkaan, tuotteeseen, materiaaliin tai perinteeseen liittyvää toimintaa vaan sen merkitykseen liittyy myös yhteys ympäröivään maailmaan, luonnonvarojen järkevään käyttöön ja tehtyjen tuotteiden arvostamiseen sekä kunnossapitoon (Luutonen, 1997).

Peruselementteinä käsityössä onkin tekijä, materiaali ja tekemisen prosessi (Rönkkö, 2011). Käsityö toiminta johtaa usein konkreettisen tuotteen syntymiseen (Rönkkö, 2011). Tämä valmis tuote syntyy käsityöprosessin myötä (Rönkkö, 2011). Käsityöprosessissa on useita vaiheita ja sen kautta tekijä pystyy arvioimaan omaa tekemistään, oppimaan uutta ja kehittämään sisäisiä kvalifikaatioitaan (Rönkkö, 2011). Käsityön tekemisessä hyödynnetään välineitä, koneita ja laitteita, mutta jotta toiminta on käsityötä, näitä laitteita ohjaavat ihmiskädet (Rönkkö, 2011). Kädet toimivat käsityöprosessissa muotoilun, oppimisen, tiedonhankinnan ja luomisen välineinä (Rönkkö, 2011).

2.1 Käsityön käsitteen merkitysisältö

Käsitteen aihe tarkoittaa sen kuvaamaa kohdetta, mutta käsitteeseen liitetyt laajemmat merkitykset ymmärretään vaistomaisesti ja tiedostamatta (Luutonen, 1997). Vuonna 1996 julkaisussa Nykysuomen sanakirjassa käsityö on määritelty yksinkertaisesti käsin tai käsityövälinein tehdyksi työksi, käsin tehdyksi tuotteeksi tai kouluaineeksi. Englanninkielinen sanakirja (1994) määrittelee käsityön eli termin craft tarkoittavan taitoa, kätevyyttä, taituruutta, ammatin harjoittamista ja käsillä tekemistä. Ruotsinkielinen käsityötä tarkoittava sana on määritelty oveluutena, ahkeruutena, taitavuutena, taitona ja viisautena (Johansson, 2002). Käsityön käsitteen kautta voidaan ymmärtää siihen liitettyjä arvoja, käsityksiä ja merkityksiä.

Kojonkoski-Rännäli tutkii väitöskirjassaan käsityön käsitteeseen liitettyjä merkitysisältöjä (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Väitöskirja on julkaistu viime vuosisadan puolella, mutta käsityön käsitteeseen liittyvää analyysiä voidaan hyödyntää yhä ongelmitta. Käsitteen merkitysisällöstä kertoo jo sen suomenkielinen termi, käsityö (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Yhdysosan loppuosalla *työ* viitataan suoraan ihmisen toimintaan (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Kaikki ihmisen

tekeminen voidaan nähdä toimintana, mutta työ -sanank merkitys sisältää käsityksen valmistuvasta tuotteesta ja sen aiheuttamasta säilyvästä muutoksesta ympäristössä (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Käsityössä ihmisen toiminta kohdistuu konkreettiseen materiaaliin, jota käsityötoiminnalla muutetaan, muokataan tai yhdistellään.

Kojonkoski-Rännäli toteaa väitöksessään, että käsityön käsitteeseen liittyvästä tarkoituksellisesta näkemyksestä huolimatta käsityö voi olla myös ei-intentionaalista (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tällöin käsityön merkitysisältö voi liittyä ennemminkin elämyksen, uuden tiedon ja yksilöllisen persoonan kehittämiseen (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Ei-intentionaalista käsityötoimintaa voidaan liittää etenkin taidekäsityön ja kokeilevan käsityön piiriin (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Jopa taiteen piirissä ei-intentionaalinen toiminta on kuitenkin harvinaista, sillä taiteellinenkin toiminta sisältää usein jonkin tietyn tavoitteen (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Esimerkiksi käsityötaiteessa tavoite eli intentio voi olla abstraktimpi kuin käyttöesineen valmistukseen pyrkivässä prosessissa, mutta intentio on silti olemassa (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Taiteellisella toiminnalla voidaan esimerkiksi pyrkiä tuomaan ilmi tiettyjä näkökulmia tai herättämään ajatuksia tietystä aiheesta.

Käsityön käsitteeseen liittyvä sanallisia ja sisällöllisiä merkityspiirteitä analysoituaan Kojonkoski-Rännäli toteaa väitöskirjassaan käsityön käsitteen merkitysisällön keskeisimpiä elementtejä olevan:

- 1) Käsityön intentio ihmisen tekemisen perusintentiona
- 2) Käsien tekeminen käsityön tekniikkana
- 3) Konkreettinen esine käsityön ulkoisena tuotoksena
- 4) Käsityön luonne kokonaisena ja olemisen sallivana tekemisenä
- 5) Käytännön järjen kehittyminen käsityön tekemisen avulla

Tämän tutkimuksen aineisto kertoo lasten ja nuorten näkemyksiä käsityöharrastuksen merkityksestä heille itselleen ja vertailu käsityön käsitteeseen liittyviin merkitysisältöihin tarjoaa mielenkiintoista näkökulmaa tutkimustulosten analysointiin.

Kojonkoski-Rännäli tiivistää käsityön käsitteen merkitysisällön lopulta tutkimuksensa otsikoon; Ajatus käsissämme (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Nämä sanat kuvaavat Kojonkoski-Rännälin mukaan ihmisen henkisen ja fyysisen olemuksen yhteyttä ja sitä, miten käsityö voi parhaimmillaan olla näiden molempien ilmentymä (Kojonkoski-Rännäli, 1995).

Käsityöllä voidaan tarkoittaa myös käsityön tuotoksena valmistunutta tuotetta, joka kantaa usein itsessään monia merkitysisältöjä (Luutonen, 1997). Käsityöllä voidaan kuvastaa omaa

sisäistä maailmaa, ottaa kantaa tai nostaa esille omia juuria. Monesti etenkin perinteisiin käsityötuotteisiin liittyy vahvasti kulttuurinen symboliikka (Luutonen, 1997). Tästä hyvänä esimerkkinä voidaan pitää suomalaista korsnäsin paitaa, johon on jo 1800-luvun lopulta kiinnitetty vahvasti pohjalaisuuden, suomalaisuuden sekä suomenruotsalaisuuden merkityksiä (Luutonen, 1997). Käsityö voi siis toimia kulttuurin kuvastajana ja esimerkiksi korsnäsin paita on toiminut suomalaisuuden kuvastajana useissa kansainvälisissä julkaisuissa 1900-luvulla (Luutonen, 1997).

Toinen suomalaisessa kulttuurissa yleinen merkityksiä kantava käsityötuote on jussipaita, jonka käyttäjät haluavat usein tuotteen kautta ilmentää pohjanmaalaisia juuriaan ja tietynlaista itenäisyyttä (Luutonen, 1997). Jussipaidan kantamasta merkityssisällöstä kertoo myös sen hyödyntäminen näyttämö- ja elokuvatuotannossa; henkilöiden puvustusvalinnoilla pyritään luomaan katsojalle mielikuva hahmosta, ja jussipaitaa on tyypillisesti hyödynnetty näissä tilanteissa paljon juuri siihen liittyvien vahvojen merkityssisältöjen vuoksi (Luutonen, 1997).

2.2 Käsityötaide

Perinteisesti käsityö on nähty välttämättömänä käyttötuotteiden valmistamisena ja tähän valmistustyöhön liittyvänä taitona (Karppinen, 2005). Tällöin käsityölle ominaisena piirteenä voidaan pitää kosketeltavuutta ja käytettävyyttä, kun taas taiteeseen liitetään keskeisenä piirteenä pyrkimys tietoiseen ja käsitteelliseen ilmaisuun (Karppinen, 2005). Tällainen ajatusmaailma on perinteisesti johtanut taiteen arvostamiseen käsityön yläpuolelle, sillä nimenomaan taide on nähty ihmisen ilmaisun ja henkisen toiminnan tuotoksena (Karppinen, 2005).

Käsityön ja taiteen välinen raja on häilyvä ja eri tutkijat ovat tehneet rajanvetoa erilaisin perustein. Ihatsu jakaa artikkelissaan käsityön ja taiteen tarkkarajaisesti siten, että vain käsityön perinteisiä sääntöjä rikkovat työt voidaan nähdä käsityötaiteena (Ihatsu, 2004). Käsityötaiteen kautta tulisi Ihatsun mukaan löytää uusia tapoja hyödyntää materiaaleja sekä tekniikoita ja näin löytää uusia suuntia käsityölle (Ihatsu, 2004). Artikkelissa todetaan käsityötaidetta olevan etenkin sellaisten teosten, jossa käsityön käytännöllisyys on jäänyt taiteellisen ilmaisun taka-alalle (Ihatsu, 2004). Käsityötaide voidaan tällöin nähdä yhtenä käsityöläisyyden ammattimuotona, ei niinkään yleisesti osana käsityön tekemistä (Ihatsu, 2004).

Usein näemme käsityönä valmistetut tuotteet, kuten esimerkiksi pöytäliinat, villasukat tai puiset jakkarat, nimenomaa niiden käyttötarkoituksen kautta (Garber, 2002). Vaikka näillä käsityötuotteilla usein on konkreettinen käyttötarkoitus, on niissä usein kuitenkin myös taiteellisia ominaisuuksia, kuten koristeellista kirjontaa, kuviointia tai muotoilua (Garber, 2002). Tällainen arkisiin käyttöesineisiin liitetty taiteellinen ilmaisu haastaa Ihatsun tarjoaman käsityksen siitä, että käsityötaiteena voitaisiin pitää vain käyttötarkoituksesta irrotettuja käsityötuotteita.

Karppinen kuvaa käsityötaidetta toiminnaksi, jossa hyödynnetään piirteitä niin perinteisestä käsityöstä kuin taiteellisesta työskentelystäkin (Karppinen, 2005). Tällöin käsityötaide ymmärretään siis eräänlaisena käsityön ja taiteen välimuotona (Karppinen, 2005). Näin määriteltynä käsityötaiteeksi voidaan mieltää tuotteita, joiden suunnittelussa ja valmistuksessa on pyritty tietoisesti ymmärtämään tekemistä pelkän toiminnan sijaan myös ympäristöllisenä ja yhteiskunnallisena ilmiönä (Karppinen, 2005). Käsityötaiteena valmistunut tuote voi siis olla käytännöllinen mutta sen valmistuksessa on hyödynnetty taiteen tekemisestä tunnettuja tapoja käsitellä aiheita (Karppinen, 2005).

Käsityötä ja (kuva)taidetta yhdistävänä tekijänä voidaan Kojonkoski-Rännälin mukaan pitää niiden ilmenemistä toimintana, jonka avulla voidaan luoda ajassa suhteellisen pysyvä konkreettinen esine, joka ei ilman ihmisen toimintaa olisi voinut tulla olevaksi (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Käsityön ja taiteen välistä eroa voi olla vaikeaa määritellä, sillä käsityön tekemisessä käytännön tarpeen lisäksi tärkeään rooliin nousevat usein myös tekijän henkiset, esteettiset ja eettiset tarpeet (Kojonkoski-Rännäli, 1995).

Shiner avaa artikkelissaan käsityön ja taiteen välisten rajojen hämärtymistä ja esittää uudenlaista taiteenfilosofista pohdintaa käsityön luonteesta (Shiner, 2012). Shiner lähestyy pohdintaa käsityön taiteellisesta luonteesta seuraavien neljän strategian kautta: ymmärtämällä käsityö kokonaisuutena, prosessina ja käytäntönä, erottamalla erilaiset käsityön tuottamisen ja harrastamisen tasot, tunnistamalla käsityön kiinteä suhde muotoiluun sekä digitaalisen toiminnan yhteyden hahmottaminen suhteessa käsityön ja taiteen tuottamiseen (Shiner, 2012). Tekemänsä analyysin ja pohdinnan myötä Shiner toteaa, ettei käsityön ja taiteen välinen raja ole vain hämärtynyt, vaan sen voidaan nähdä kadonneen kokonaan (Shiner, 2012). Shiner kuitenkin myöntää, että käsityö voidaan nähdä taiteesta erillisenä silloin, jos käsityön käsitteellä viitataan vain tekniseen valmistamiseen ja taidon perinteeseen (Shiner, 2012).

Käsityön ja taiteen välinen rajausta liittyy paljon siihen, millaisia merkityksiä käsityöhön liitetään ja millaisena käsitämme ihmisen olemassaolon. Jos ihmisen pyrkimystä harmonisiin muotoihin ja kauneuteen pidetään pyrkimyksenä taiteellisuuteen, voidaan Kojonkoski-Rännälin mukaan lähes kaikkea ihmisen kaikkina aikoina tekemää käsityötä pitää myös taiteena (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Jopa esihistoriallisten esineiden kohdalla pelkkä käytännön käyttötarkoitus ei riitä selittämään niiden muotoilua ja ulkonäköä, vaan niiden voidaan nähdä ilmentävän myös ihmisen pyrkimystä luoda esteettisesti miellyttäviä, taiteellisia esineitä (Kojonkoski-Rännäli, 1995).

3 Käsityö harrastuksena ja oppiaineena

Käsityön merkitys ihmisten arjessa on nykyään hyvin erilainen kuin maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa (Rauhala, 2019). Maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa käsityötaito oli jokaisen kansalaistaito ja kotitalouden kannalta välttämätön (Rauhala, 2019). Nykyään käsitöiden osaminen ei ole enää itsestäänselvyys tai välttämättömyys, mutta harrastuksena se on silti suosittu yhä 2020 luvulla (Rauhala, 2019). Käsityöharrastuksen suosiota on perusteltu muun muassa sen positiivisella vaikutuksella tekijän henkiseen hyvinvointiin (Rauhala, 2019).

Taitoliiton ja Taloustutkimuksen vuonna 2021 järjestämässä kuluttajakyselyssä pyrittiin kartoittamaan käsitöiden harrastamista Suomessa (Taitoliitto, 2021). Tutkimuksen myötä selvisi, että suomalaisista lähes puolet harrastavat käsitöitä, nikkarointia tai rakentelua vähintään muutaman kerran kuukaudessa (Taitoliitto, 2021). Tämä luku oli noussut huomattavasti vastaavaan, vuonna 2018 tehtyyn tutkimukseen verrattuna. Vuonna 2018 vähintään muutaman kerran kuussa käsitöitä tekevien osuus oli 34% (Taitoliitto, 2021). Korona-aika lisäsi siis käsitöiden harrastusta merkittävästi (Taitoliitto, 2021). Suomalaisten keskuudessa suosituin käsityömuoto oli vuonna 2021 neulominen (Taitoliitto, 2021).

Tutkimuksessa esiin nousseita motiiveja käsityöharrastukselle olivat muun muassa käsitöiden palkitsevuus näkyvien tulosten myötä, onnistumisen ilo ja hyvä mieli, rentoutuminen, itsensä toteuttaminen ja luova toiminta sekä itse tekemisen myötä säästetty raha (Taitoliitto, 2021).

3.1 Käsityö peruskoulussa

Käsityön rooli suomalaisessa koulutuksessa on muuttunut historian saatossa kunkin aikakauden tarpeiden ja arvojen mukaan. Alun alkaen käsityö nähtiin tärkeänä osana lasten ja nuorten kasvatusta sen käytännön elämään valmistavan tieto- ja taitopohjan ansiosta (Grönman & Lindfors, 2021). Palkkatyön lisääntyessä koettiin, ettei vanhemmilla ollut enää aikaa opettaa lapsille tulevaisuuden kannalta merkittäviä taitoja (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Käsityö nähtiin tärkeänä elämäntaitona, sillä sen koettiin auttavan ihmisiä omatoimisuuteen, säästäväisyyteen ja kykyyn huolehtia itsestä ja muista (Kojonkoski-Rännäli, 1995).

Käsityön merkitys myös laajemmin ihmisen kasvulle ja kehitykselle on ymmärretty suomessa jo varhain. Ensimmäinen koulusuunnittelijamme Uno Cygnaeus oli aikaansa edellä ymmärryksessään käsityön ja ihmisen monipuolisen kehittymisen välillä olevasta yhteydestä (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Cygnaeus näki käsityön ihmisen fyysisen ja henkisen puolen kehittymisen välikappaleena (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Jotta ihminen voisi kehittyä henkisesti, hänellä tuli Cygnaeuksen näkemyksen mukaan olla siihen fyysiset valmiudet, joita pystyttiin kehittämään muun muassa käsityön keinoin (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Käsityö näyttäytyi siis pelkän ammatillisen osaamisen sijaan myös yleisesti sivistävänä ja henkistä kasvua edistävänä toimintana (Kojonkoski-Rännäli, 1995).

Yhteiskunnan teollistuessa ja elämäntapojen muuttuessa 1960 luvulta lähtien käsityön oppiaine alettiin nähdä merkityksettömänä (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tämän muutoksen seurauksena käsityön oppiaine jäi pois monien muiden maiden perusopetuksesta tai käsityön oppiainetta muutettiin joko yleisesti taidekasvatukseen (esimerkiksi Norjassa forming) tai työelämäkasvatukseen (Esimerkiksi Saksassa *arbeitslehre*) suuntaan (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Suomalaisen koulukäsityön selviämistä tästä muutoksesta voidaan pitää ihmeenä, josta saadaan kiittää joko Cygnaeuksen jättämää perintöä tai Suomen naapurimaitaan hitaampaa urbanisoitumista (Kojonkoski-Rännäli, 1995).

Vielä 2000 luvun alussa tehdyssä käsityönopettajien käsityksiä ja toimintamalleja selvittäneessä tutkimuksessa käsityön oppiaineen merkitys ilmeni monien opettajien opetuksessa lähinnä tekniikan kautta (Garber, 2002). Tällöin oppilaiden oma ilmaisu näkyi lähinnä materiaalin tai värin valitsemisena etenkin alakoulun käsitöissä (Garber, 2002). Garberin selvityksen mukaan opinnoissa pidemmälle edenneet oppilaat saivat kuitenkin vaikuttaa enemmän siihen, mitä tuotteita he tietyllä tekniikalla halusivat toteuttaa (Garber, 2002).

Nykyään käsityön oppiaineen tavoitteena nähdään yhä enemmän kokonaisen käsityön prosessi sekä suunnittelun ja ilmaisun taidot (Grönman & Lindfors, 2021). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) käsityön oppiainetta kuvataan monimateriaaliseksi työskentelyksi, jossa hyödynnetään käsityöilmaisua, muotoilua ja teknologiaa (Opetushallitus, 2014). Opetuksessa painotetaan tuotteen yksilöllistä tai yhteisöllistä suunnittelua, valmistusta ja käsityöprosessin arviointia (Opetushallitus, 2014). Suunnittelu- ja toteutustyössä pyritään mahdollistamaan oppilaiden erilaisten kiinnostuksen kohteiden ilmeneminen sekä tutkiva ja kokeileva ote erilaisten visuaalisten, teknisten ja valmistusmenetelmällisten ratkaisujen suhteen (Opetushallitus, 2014).

Käsityön merkitys nähdään perusopetuksen opetussuunnitelmassa ennen kaikkea laaja-alaisen teemojen käsittelyn kuten ympäröivän materiaalsen maailman tuntemuksen ja sen myötä kehittyvän kestävä elämäntavan kehityksen sekä kulttuuriperinnön ja kulttuurisen moninaisuuden kautta (Opetushallitus, 2014). Käsityön nähdään kasvattavan oppilaiden itsetuntoa ja tuottavan mielihyvää pitkäjänteisen ja innovatiivisen työskentelyn kautta (Opetushallitus, 2014). Käsityön opetuksella pyritään kasvattamaan käsityöilmaisuuksiin ja käsityökulttuurin kehittämiseen kykeneviä ihmisiä, jotka ovat tällöin myös yritteliäitä, eettisiä, tiedostavia, osaavia ja osallistuvia kansalaisia (Opetushallitus, 2014).

Käsityön opetus ei siis ole vain perinteisten käsityötekniikoiden ja taitojen opettamista, vaan oppiaineessa pyritään suuntautumaan tulevaan (Grönman & Lindfors, 2021). Tulevaisuuden kannalta tärkeitä taitoja kuten luovaan, aktiiviseen ja tutkivaan toimintaan pystymistä opitaan käsityössä käytettyjen materiaaliin, tekniikoihin, muotoiluun ja teknologiaan liittyvien prosessien kautta (Grönman & Lindfors, 2021).

Kohtamäki ja Lindfors esittävät intialaisten muotoilualan opiskelijoiden työskentelytapoja koskevassa tutkimuksessaan (2020), että tutkimuksessa löydettyjä työskentelytapoja tulisi hyödyntää jatkossa myös Suomen peruskoulun käsityöopetuksessa (Kohtamäki & Lindfors, 2020). Heidän mukaansa käsityön oppiaineen tulisi tulevaisuudessa sisältää entistä enemmän käyttäjäkeskeistä suunnittelu- ja muotoilutyötä sekä yhteisöllistä suunnittelua (Kohtamäki & Lindfors, 2020). Näin saavutettaisiin vielä paremmin tulevaisuuden kannalta hyödyllisiä taitoja (Kohtamäki & Lindfors, 2020).

Käsityön oppiaineeseen nähdään kohtaavan tulevaisuudessa haasteita, mutta myös mahdollisuuksia vastata yhteiskunnan haasteisiin (Porko-Hudd, Pöllänen & Lindfors, 2018). Käsitöiden avulla voidaan saavuttaa ymmärrys materiaaleihin, kulutukseen ja omaan toimintaan liittyvästä kestävästä toiminnasta (Porko-Hudd ym., 2018). Käsitössä halutaan panostaa laadukkaisiin ja kestäviin materiaaleihin (Porko-Hudd ym., 2018). Käsintehdyt tuotteet ovat omasta työskentelystä kumpuavan merkityksellisyytensä ja omaleimaisuutensa takia pitkäikäisiä ja arvokkaana pidettyjä, toisin kuin monet halvalla hankitut valmistuotteet (Porko-Hudd ym., 2018).

Peruskoulun käsityölle aiheuttaa haasteita oppituntien väheneminen (Porko-Hudd ym., 2018). Lyhentyneessä ajassa on vaikeaa saavuttaa kokonaista käsityön prosessia, jolloin aikaa jääisi oppilaan omalle suunnittelulle, toteutukselle ja kokeiluille (Porko-Hudd ym., 2018). Porko-Hudd ja kumppanit toteavat artikkelissaan tulevaisuuden haasteina myös teknologian yhdistämisen onnistuneesti uuden luomiseen ja muotoiluun (Porko-Hudd ym., 2018). Vähentyneiden

oppituntien vuoksi tulisi kiinnittää enemmän huomiota tuotteisiin ja palveluihin, jotka ohjaisivat oppilaita oma-aloitteiseen käsitöiden tekemiseen (Porko-Hudd ym., 2018). Jotta käsityön oppiaine pystyisi mukana tietoyhteiskunnan nopeassa kehityksessä ja selviäisi oppiainetta kohtaavista muutoksista, tarvitaan entistä enemmän yhteistyötä käsityön eri osaajien kanssa sekä peruskoulussa että opettajankoulutuksessa (Porko-Hudd ym., 2018).

3.2 Käsityö taiteen perusopetuksessa

Taiteen perusopetus on tavoitteellista opetustoimintaa, jossa oppijat etenevät tasolta toiselle eri taiteenalojen opiskelussa ja jossa opetusta säätelee oma opetussuunnitelma (Laki taiteen perusopetuksesta, 21.8.1998/633). Taiteen perusopetuksessa annetaan valmiuksia itsensä ilmaisuun ja opiskellun taiteenalan jatkokoulutukseen (Laki taiteen perusopetuksesta, 21.8.1998/633). Taiteen perusopetus on osa Suomen koulutusjärjestelmää ja sitä annetaan vapaa-ajalla paikallisten taideoppilaitosten toimesta (Taiteen perusopetusliitto TPO ry, 2019). Opetusta ohjaa opetussuunnitelma ja opettajilla tulee olla kyseiseen työhön sopiva kelpoisuus (Taiteen perusopetusliitto TPO ry, 2019).

Taidekasvatusjärjestelmää alettiin uudistamaan 1980 –luvulla, kun kiinnostus taidekasvatusta kohtaan kasvoi ja kuntien taloudesta löytyi riittävästi resursseja taidekasvatuksen kehittämiseen (Karppinen, 2005). Tällöin alettiin suunnittelemaan yleissivistävää, tavoitteellista, ja lakisääteistä taideopetusta muillekin taiteenaloille kuin pelkästään musiikille (Karppinen, 2005). 1980 –luvun puolivälissä alkoi taiteen perusopetukseen liittyvän lainsäädännön ja opetussuunnitelman valmisteleminen (Karppinen, 2005).

Käsityö ja kahdeksan muuta taiteen alaa; kuvataide, arkkitehtuuri, musiikki, tanssi, elokuva- ja videotaide, teatteri, sanataide ja sirkus, lisättiin osaksi vuoden 1992 taiteen perusopetuslakia (424/92) ja siten jokaiselle taiteen alalle luotiin myös valtakunnalliset taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Karppinen, 2005). Vuonna 2002 luotiin taiteen perusopetukseen laajan oppimäärän mukaiset perusteet (Karppinen, 2005). Laajassa oppimäärässä pyrittiin mahdollistamaan yleisiä opintoja syvällisempi ja monipuolisempi näkemys opiskellusta taiteen alasta (Karppinen, 2005). Laajan oppimäärän mukaisessa opetussuunnitelmassa käsityö on luokiteltu osaksi visuaalisia taiteita yhdessä kuvataiteen ja arkkitehtuurin kanssa (Karppinen, 2005). Myös yleinen oppimäärä sai uuden opetussuunnitelman vuonna 2005 ja vaikka käsityö

luokiteltiin siinäkin osaksi visuaalisten taiteiden kokonaisuutta, on jokaiselle visuaaliselle taiteenalalle kirjattu omat opetuksen perusteet kuten laajan oppimäärän opetussuunnitelmassakin (Karppinen, 2005).

Vuonna 2017 sekä yleisen että laajan oppimäärän taiteen perusopetukset saivat uudet opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2017). Näissä opetussuunnitelman perusteissa on kirjattu erikseen jokainen taiteenala eikä käsitöitä, kuvataidetta ja arkkitehtuuria ole luokiteltu enää samaan visuaalisten taiteiden kategoriaan (Opetushallitus, 2017). Vuoden 2017 taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käsityön tehtävänä nähdään kokemusten tarjoaminen käsityöstä, muotoilusta ja teknologiasta (Opetushallitus, 2017). Tavoitteena on tukea oppilaan kasvua ja itsetuntoa tukemalla omaa ilmaisua, ongelmanratkaisua ja tekemisen tavan etsimistä (Opetushallitus, 2017).

Taiteen perusopetuksessa onkin aina nähty keskeisenä ohjaaminen itseilmaisuun, mielikuvituksen, luovuuteen ja ratkaisujen löytämiseen oman kokeilemisen sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen avulla (Laki taiteen perusopetuksesta, 21.8.1998/633). Yhtenä keskeisenä taiteen perusopetuksen tavoitteena nähdään kasvaminen omasta kulttuuri-identiteetistään tietoiseksi kansalaiseksi (Collanus, 2012).

Käsityön taiteen perusopetuksessa käsityö on luovuutta, taiteellisuutta ja ilmaisua painottavaa toimintaa (Karppinen, 2005). Käsityöilmaisun kautta tuodaan näkyväksi ja materialisoidaan havaittua ja koettua (Collanus, 2012). Siinä ilmaisun taustalla vaikuttaa kulttuuriperintö, taiteidenvälisyys ja luonnon tunteminen (Karppinen, 2005). Käsityöilmaisussa ja taiteellisessa käsityön valmistusprosessissa voidaan huomaamattakin pohtia kysymyksiä: Kuka olen? Mihin kuulun? Mihin haluaisin kuulua? Millaisia vaikutuksia käsityötoiminnallani on? Millaista käsityökulttuuria haluaisin rakentaa? (Collanus, 2012). Käsityön perustana taiteen perusopetuksessa onkin sen taiteellis-esteettinen ja sosiokulttuurinen ulottuvuus (Karppinen, 2005).

Taiteen perusopetuksen avulla voidaan varmistaa pitkäjänteinen, tasolta toiselle etenevä kasvatustoiminta eri taiteen alojen parissa. Käsityön osalta taiteen perusopetus tarjoaa mahdollisuuden osaamisen, harrastuneisuuden ja itsensä kehittämiseen siten, että toiminta parantaa ja rikastaa yksilön elämänlaatua heti tapahtumahetkellä mutta myös tulevaisuudessa (Karppinen, 2005).

4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus sijoittuu laadullisen tutkimuksen kentälle, sillä tutkittava ilmiö perustuu ihmisen ajatuksiin ja käsityksiin eikä niinkään mittaamalla selviäviin piirteisiin. Käsityksiä voidaan pyrkiä tutkimaan esimerkiksi kirjoitetun, puhutun tai erilaisin taiteen keinoin tuotetun aineiston avulla (Alanko, 2022). Tässä tutkimuksessa aineisto kerätään laadulliselle tutkimukselle hyvin tyypillisellä menetelmällä, teemahaastattelulla. Haastattelu tapahtuu ryhmässä, jolloin ryhmän keskinäisistä vuorovaikutusta ja käsitöiden vaikutusta siihen voidaan myös havainnoida. Haastateltavien määrä on kohtuullisen pieni, 8 haastateltua, mikä ei laadullisessa tutkimuksessa ole harvinaista (Alanko, 2022). Laadulliselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan ennen haastattelua ei luotu varsinaisia hypoteeseja, vaan aineisto muotoutui haastateltavien kertoman perusteella (Alanko, 2022).

Tutkimuksessa vallitsee aineistolähtöinen työskentelytapa, jolloin teoriaa rakennetaan aineistosta käsin (Alanko, 2022). Tämä ei kuitenkaan tarkoita teoreettisen viitekehyksen huomiotta jättämistä. Jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa tutkimustietoon perehtymistä, tutkimusongelman kehittämistä, sosiaalisen todellisuuden tason sekä käytettävän tieteenfilosofisen sekä metodologisen tason pohtimista on työstyetty kvalitatiivisen tutkimuksen kurssilla esitettyjen suunnittelumallien mukaisesti (Hiitola, 2021).

Tieteellinen tutkimus jakautuu empiiriseen ja teoreettiseen tutkimukseen ja laadullinen tutkimus sijoittuu tässä jaottelussa empiirisen tutkimuksen piiriin (Alanko, 2023). Empiirisen tutkimuksen voidaan nähdä koostuvan kolmesta osa-alueesta; teoreettisesta, empiirisestä ja kokoaavasta eli synteettisestä osasta (Salonen, 2015). Teoreettinen osa pitää sisällään tutkimusongelman avaamisen, käsitteellisen ja kielellisen kontekstin, teoreettisen viitekehyksen sekä käytettyjen metodologisten ratkaisujen esittelyn (Salonen, 2015). Tämän tutkimuksen osalta teoreettiseen osaan uppoudutaan jo tutkimussuunnitelmasta lähtien.

Tutkimuksen toisessa, empiirisessä osassa, uppoudutaan tutkimuskysymyksen kautta uuden tiedon hankintaan tai jo olemassa olevan tiedon vahvistamiseen (Salonen, 2015). Tämän tutkimuksen empiiriseen osaan sisältyy aineiston keruu ryhmässä tapahtuvan teemahaastattelun kautta sekä aineiston analysointi. Aineiston analysoinnin aikana hyödynnetään hypoteeseja ja erilaisia metodeja, joista tämän tutkimuksen osalta käytettäväksi valikoitui fenomenografinen analyysi (Salonen, 2015).

Empiirisen tutkimuksen viimeisessä vaiheessa kootaan yhteenveto koko tutkimusprosessista ja pyritään kerättyjen aineistojen pohjalta vastaamaan tutkimuskysymykseen (Salonen, 2015). Jotta varmistetaan tutkimuksen jatkuvuus ja luotettavuus, esitetään viimeisessä osassa myös pohdintaa tutkimuksen luotettavuudesta ja tutkimuksen avaamista arvo-ongelmista sekä esitetään vihjeitä koskien uusia tutkimuksia (Salonen, 2015).

Tämän tutkimuksen aineiston analyysin jälkeen sen tuottamaa tietoa vertaillaan suhteessa aikaisempaan käsityötä koskevien merkityssisältöjen tutkimukseen. Tavoitteena on tuottaa luotettavaa ja sovellettavaa tietoa käsityöharrastusta koskevista merkityksistä ja käsityksistä eri tutkimusten tuottamien tulosten välisellä tarkastelulla. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään siis myös kirjallisuuskatsauksen periaatteita, sillä yhdeksi kirjallisuuskatsauksen tavoitteeksi on kuvailtu kokonaiskuvan rakentaminen tietystä aihekokonaisuudesta eri lähteitä hyödyntäen (Salminen, 2011). Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty kirjallisuuskatsauksen metodeista kuvailevan kirjallisuuskatsauksen periaatteita, sillä tavoitteena on ollut luoda yleiskatsaus käsityön merkityksistä tämän tutkimuksen tulosten sekä jo olemassa olevan tutkimuskirjallisuuden perusteella (Salminen, 2011). Käytetyt aineistot ovat laajoja eikä niiden rajaamiseen ole käytetty tarkkoja metodologisia sääntöjä (Salminen, 2011).

Aikaisempia tutkimuksia ja kirjallisuuskatsauksen piirteitä hyödyntämällä tutkimuksen antamaa tietoa voidaan syventää ja liittää laajemmin yhteiskunnalliseen kontekstiin. Useiden eri tutkimusten tarjoamia näkökulmia vertailemalla voidaan ymmärtää syvemmin käsityöharrastuksen merkityksiä ja ihmisten käsityksiä käsitöihin liittyen. Tutkimuskysymyksen: Mitä käsityöharrastus merkitsee lapsille ja nuorille? lisäksi voimme ymmärtää laajemmin syitä lasten ja nuorten käsitysten ja käsityöharrastusta koskevien merkityssisältöjen taustalla.

4.1 Käsitusten tutkiminen

Yksilöllisen kokemuksen käsite on historiallisesti kohtuullisen tuore, sillä se yleistyi vasta 1800-luvulla vastareaktioksi oletukselle, että ihmisen koko olemus voitaisiin selittää yksinkertaisesti ja universaalisti luonnontieteellisin ja määrällisin menetelmin (Toikkanen & Virtanen, 2018). Kokemuksia tutkittaessa ymmärretään, että ihminen muodostaa käsityksen eli merkityssuhteen tiettyä asiaa kohtaan aina, kun tämän tajunta suuntautuu kyseiseen kohteeseen (Toikkanen & Virtanen, 2018). Tästä syystä ihmisten kokemukset samastakin asiasta vaihtelevat. Kokemusta voidaan kuvata laajemmin minkä vain asian tunnetuksi tulemisena yksilön elämässä (Tuovinen & Mäkikoskela, 2018). Ihmisten kokemus eri aiheista vaihtelee siis hyvin

paljon, eikä tutkimuksessa voida välttämättä luoda laajasti yleistettävää tietoa ihmisten käsityksistä.

Kokemuksia voidaan tutkia usean eri tutkimusstrategian kautta. Fenomenologinen tutkimus on yleinen tutkimusote kokemusten tutkimuksen kentällä, etenkin jos tutkijan omat kokemukset ovat osa tutkimuksessa analysoitavaa aineistoa ja jos aineistossa käsitellään laajemmin ihmisen elämäkokemusta (Perttula, 2000). Tässä tutkimuksessa emme kuitenkaan keskity laajemmin oppilaiden elämään vaikuttaneisiin käsityökokemuksiin, vaikka sekin olisi tutkimuskohteena hyvin mielenkiintoinen. Sen sijaan tutkimuskysymyksen kautta pyritään saamaan tarkempi käsitys siitä, miten oppilaat käsittävät käsityöharrastuksen merkityksen yleisesti ihmisten elämässä. Tästä syystä tutkimuksessa toteutetaan fenomenografista tutkimusotetta, jonka avulla oppilaiden käsityksiä voidaan pyrkiä luokittelemaan.

Fenomenografinen tutkimusote on kehitetty etenkin käsitysten tutkimiseen (Alanko, 2022). Fenomenografiassa ollaan kiinnostuneita ilmiötä koskevien käsitysten variaatiosta eikä itse ilmiön olemassaolosta (Alanko, 2022). Fenomenografisessa tutkimuksessa halutaan selvittää, miten tietty joukko käsittää jonkin asian, tässä tutkimuksessa tutkittavana joukkona on käsityön taiteen perusopetuksen oppilaat sekä heidän käsityksensä käsityöharrastuksen merkityksestä (Alanko, 2022).

Fenomenografisessa tutkimusotteessa nähdään totuuden koostuvan niistä merkitystulkinnoista ja tulkintasäännöistä, jotka auttavat ihmisiä toimimaan arkielämässään (Huusko & Paloniemi, 2006). Ihmiset eivät näe maailmaa objektiivisesti ja samalla tavalla. Jokainen näkee asiat suhteessa maailmaan siten, millaisia käsityksiä ja merkityksiä on itse luonut (Huusko & Paloniemi, 2006). Fenomenografisessa tutkimuksessa ei pyritäkään luomaan yleisiä todellisuutta koskevia väitteitä (Huusko & Paloniemi, 2006).

Fenomenografisessa tutkimuksessa käytössä on relationaalinen ja konstitutionaalinen käsitys tiedosta, sillä käsitysten muodostuminen tapahtuu aina tietyssä kontekstissa ja ihmisen ja maailman välisessä suhteessa (Alanko, 2022). Käsitysten ilmaisuun tarvitaan myös kielellistä ulottuvuutta (Alanko, 2022). Nondualistisen ontologian mukaan ihminen nähdään erottamattomana osana todellisuutta, sillä maailma ja sen todellisuus muodostuu ihmisille aina omien kokemusten kautta (Alanko, 2022). Nondualismi ilmenee fenomenografiassa merkityksenantoprosesseja kuvattaessa mikä ja miten -näkökulmien avulla (Huusko & Paloniemi, 2006). Mikä näkökulma kertoo käsitysten muodostumista pohjustaneesta kokemuksesta ja miten näkökulma tähän kokemukseen tai asiaan liittyvästä ajatustoiminnasta (Huusko & Paloniemi, 2006). Mikä ja miten

näkökulmia ei voida selkeästi erottaa toisistaan, sillä ne ovat molemmat osa prosessia, jonka aikana ihmisen käsitykset tietystä aiheesta tai asiasta syntyvät (Huusko & Paloniemi, 2006).

Jokaisen yksilöllistä tulkintaa todellisuudesta sekä tutkijan vuorovaikutuksellista suhdetta tutkimuskohteeseen kuvaillaan fenomenografiassa ensimmäisen ja toisen asteen näkökulmien kautta (Huusko & Paloniemi, 2006). Ensimmäisellä tasolla maailma nähdään sellaisena kuin se on, ja millaisena ihminen sen kohtaa erilaisissa tilanteissa (Toikkanen & Virtanen, 2018). Toisella tasolla taas nähdään ihmisen henkilökohtainen elämys, miten hän tilanteen käsitti ja koki (Toikkanen & Virtanen, 2018). Toisen asteen näkökulma tutkimuksessa tarkoittaa sitä, että tutkija pyrkii kuvaamaan todellisuuden ilmiötä tietyn ryhmän käsitysten ja kokemusten luomasta näkökulmasta käsin (Alanko, 2022). Tällöin myös tutkijan itsensä tulee olla tietoinen omista käsityksistään ja kokemuksistaan aiheeseen liittyen (Alanko, 2022).

4.2 Aineisto

Käsityksiä voidaan pyrkiä tutkimaan esimerkiksi kirjoitetun, puhutun tai erilaisin taiteen keinoin tuotetun aineiston avulla (Alanko, 2022). Tässä tutkimuksessa aineisto kerättiin laadulliselle tutkimukselle hyvin tyypillisellä menetelmällä, teemahaastattelulla. Haastattelu tapahtui pienissä ryhmissä, koska tällöin haastateltavat saivat keskustella aiheista myös keskenään. Koska haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, ei haastattelun runkoa ollut hahmoteltu tarkasti etukäteen. Haastattelutilanteessa kysymyksen asettelu ja kysymisjärjestys muovautuivat tilanteen mukaan. Laadulliselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan ennen haastattelua ei luotu varsinaisia hypoteeseja, vaan aineisto muotoutui haastateltavien kertoman perusteella (Alanko, 2022).

Tutkimuksen aineisto kerättiin marraskuussa 2023 10-17 vuotiaiden käsityön taiteen perusopetuksen oppilaiden ryhmissä. Haastateltu joukko edustaa hyvin käsityöharrastuksen eri vaiheita, sillä osa haastateltavista oli harrastanut käsitöitä aktiivisesti jo usean vuoden ajan ja osa oli aloittanut muutama kuukausi ennen haastattelua. Toteuttamalla tutkimus käsityön taiteen perusopetuksessa varmistettiin myös, että haastateltavat harrastivat käsitöitä aktiivisesti (vähintään 1krt/ vk).

Haastateltavat ryhmät jaettiin sen mukaan, kuinka kauan haastateltavat olivat käyneet käsityökoulussa. Ensimmäisessä ryhmässä +3 vuotta käyneet, toisessa yli yhden vuoden käyneet ja kolmannessa alle vuoden käyneet. Haastateltujen määrä on kohtuullisen pieni (8), mikä ei laadullisessa tutkimuksessa ole harvinaista (Alanko, 2022).

Haastattelutilanteessa kysymysten asettelu oli avointa, jotta haastateltujen henkilökohtaiset käsitykset pääsisivät erottumaan aineistosta (Huusko & Paloniemi 2006). Haastattelutilanteessa tavoiteltiin keskustelunomaista vuorovaikutusta. Aineistolähtöisen tutkimuksen periaatteen mukaan tutkija pyrki välttämään tiukkojen hypoteesien ja aiheen rajausten tekemistä ennen haastattelua (Alanko, 2022).

Haastattelukysymykset koskivat käsityöharrastuksen aloittamista sekä vapaa-ajalla että käsityön taiteen perusopetuksessa. Haastattelutilanteessa pyrittiin nostamaan esille syitä harrastuksen aloittamiselle ja jatkamiselle sekä merkityksellisiä kokemuksia harrastuksen parissa. Haastattelutilanteessa keskusteltiin myös käsityöharrastuksen jatkumisesta oppilaiden elämässä. Kysymykset esitettiin haastattelutilanteeseen sopivassa järjestyksessä ja muotoiltiin jokaisen ryhmän mukaan. Tällöin noudatettiin hypoteesittomuutta ja varmistettiin, että haastattelijan kysymyksen asettelu ei vaikuttanut haastateltavien vastauksiin. Haastattelussa esitetyt kysymykset koskivat muun muassa käsityöharrastuksen aloittamiseen ja jatkamiseen johdaneita syitä, käsitöiden tekemiseen liittyviä kokemuksia ja muistoja sekä sitä, suosittelisivatko oppilaat harrastusta muille.

4.3 Fenomenografinen aineiston analyysi

Tutkimuksen aikana hyödynsin aineistolähtöistä työskentelytapaa, jolloin tulkintaa lähdettiin rakentamaan aineistosta käsin (Alanko, 2022). Tämä ei kuitenkaan tarkoita teoreettisen viitekehyksen huomiotta jättämistä. Jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa tutkimustietoon perehtymistä, tutkimusongelman kehittämistä, sosiaalisen todellisuuden tason sekä käytettävän tieteenfilosofisen sekä metodologisen tason pohtimista työstiin kvalitatiivisen tutkimuksen kurssilla esitettyjen suunnittelumallien mukaisesti (Hiitola, 2021).

Aineistoa tulkittiin fenomenografiselle tutkimukselle ominaisesti vuorovaikutuksessa aineiston kanssa, jolloin kategorisoinnille ei luoda pohjaa teoriasta vaan aineistosta itsestään (Huusko & Paloniemi, 2006). Ennen aineiston keruun aloitusta tutustuin fenomenografisen tutkimuksen periaatteen mukaisesti tutkijana omiin käsityksiini ja olettamuksiini aiheesta, jotta nämä asiat olisivat jo haastattelu- ja analysointi tilanteissa tiedossa.

Aineiston keräämisen jälkeen se litteroitiin ja analyysi aloitettiin haastattelu litteraattia hyödyntäen. Analyysin tavoitteena oli löytää aineistosta eroja, joiden avulla voitiin erottaa erilaisia käsityksiä suhteessa tutkittavaan ilmiöön (Huusko & Paloniemi, 2006). Näiden erojen etsiminen alkoi aineiston lukemisella ja sisällön koodaamisella väreihin. Aluksi aineistosta korostettiin kohtia, joissa ilmeni erilaisia merkitysyksiköitä. Merkitysyksiköitä etsittäessä tulkintaa ei kohdistettu yksittäisiin sanoihin tai lauseisiin, vaan pyrin havaitsemaan ilmausten taustalla vaikuttavia ajatuksellisia kokonaisuuksia (Huusko & Paloniemi, 2006). Tässä vaiheessa käytin apuna kysymysten kysymistä aineistolta.

Merkityskategorioiden löytämisen jälkeen niiden sisältöä alettiin vertailemaan toisiinsa. Merkityskategorioiden tutkimisen pohjalta pyrin luomaan tason 2 kategoriat, käsityskategoriat (Huusko & Paloniemi, 2006). Tässä vaiheessa tärkeimpänä tavoitteena oli löytää käsityskategorioiden rajat ja niiden sisälle sopivat merkityskategoriat (Huusko & Paloniemi, 2006).

Kun kategorioiden rajat oli saatu määriteltyä, siirryin niiden kuvaamiseen abstraktimmalla tasolla (Huusko & Paloniemi, 2006). Oli tärkeää varmistaa, että kategoriat erottuivat tässä vaiheessa toisistaan selvästi. Kategorioita erottavien laadullisten tekijöiden ei tule mennä limittein toistensa kanssa, sillä silloin kategorioita ei voida suhteuttaa ja vertailla toisiinsa (Huusko & Paloniemi, 2006). Käsityskategoriat oli nimetty aineistosta esiin nousseiden käsitysten keskeisten piirteiden mukaisesti, ja nämä piirteet erottuivat toisistaan selkeästi.

Muodostetuista kategorioista tulee fenomenografisen analyysin seuraavassa vaiheessa muodostaa horisontaalinen, vertikaalinen tai hierarkkinen kuvauskategoria (Huusko & Paloniemi, 2006). Tämän tutkimuksen kannalta sopivaksi kuvauskategoriaksi valikoitui horisontaalinen systeemi, sillä siinä kuvauskategorioiden erot ovat vain sisällöllisiä ja muuten kategoriat ovat keskenään samanarvoisia (Huusko & Paloniemi, 2006).

Aineiston analyysi ei voi kuitenkaan olla pelkkää tulosten luokittelua ja vertailua, vaan tieteellisen tutkimuksen tulee kyetä tuottamaan aineiston pohjalta myös uutta tietoa (Hiitola, 2021). Pyrin tulkitsemaan aineistoa monin tavoin, enkä vain esittelemään siinä näkyviä piirteitä (Hiitola, 2021). Siksi tämänkin analyysin viimeisenä vaiheena toimi fenomenografiselle tutkimukselle tyypillinen kategorioiden sisäisten yhteyksien etsiminen ja analysoiminen (Larsson & Holmström, 2007). Lopuksi tutkimuksessa esille nousseita käsityksiä käsityöharastuksen merkityksistä vertailtiin aikaisempaan tutkimukseen.

5 Merkityskategoriat

Aineiston luokittelu ja analysointi alkoi merkitysyksiköiden tunnistamisella ja luokitteluna merkityskategorioihin (Huusko & Paloniemi, 2006). Merkitysyksiköitä pyritään tulkitsemaan niiden taustalla vaikuttavien käsitysten kautta (Huusko & Paloniemi, 2006). Tässä luvussa avaan merkityskategorioiden muodostusprosessia sekä niihin lukeutuvien, haastatteluista nousseiden merkitysyksiköiden eroja ja yhtäläisyyksiä. Aineistosta voitiin erottaa kymmenen eri merkityskategoriaa; yhdessä tekeminen, taitojen oppiminen, onnistumisen kokemukset, ongelmien ratkaiseminen, rentouttava vaikutus, itsensä ilmaiseminen, tekemisen ilo, valmiin tuotteen hyödyllisyys, materiaalien hyödyntäminen sekä yhteys materiaaliseen maailmaan.

5.1 Yhdessä tekeminen

Yhdessä tekemisen merkityskategoriaan lukeutui useita eri mainintoja aineistosta (ks. Taulukko 1). Merkittävänä erona käsitöiden tekemisessä käsityökoulussa ja kotona nähtiin käsityökoulun oppilasryhmä, jossa työskentely koettiin mielekkäämpänä kuin yksin kotona. Myös harrastuksen jatkamisen ja suosittelamisen kannalta merkittävänä syinä koettiin käsitöiden parissa tapahtuva keskustelu ja harrastusryhmän myönteinen ilmapiiri. Käsityöharrastuksen koettiin myös tuovan elämään kavereita. Yhtenä syynä käsityöharrastuksen mahdolliselle loppumiselle nähtiin sopivan harrastusporukan puuttuminen. Ilman ryhmän tukea isommat projektit ja uusien tekniikoiden opettelu jäisivät haastateltavan mielestä vähemmälle, ja yksin tulisi korkeintaan tehtyä pieniä neuletöitä.

Käsitöiden yhdistävästä voimasta kertoo myös muun muassa vuonna 2013 esitetty kansainvälinen kysely, jossa kartoitettiin neulomisen yhteisöllisiä piirteitä. Kyselyn kautta selvisi, että yhdessä neuloessa käsityön harrastajat kokevat yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka edesauttaa ryhmän kommunikaation ja yksilön taitojen kehittymistä (Riley, Corkhill, & Morris, 2013). Käsitöiden äärellä koettu yhteisöllisyys edistää ryhmän vuorovaikutusta myös käsityön aihepiirien ulkopuolella, ja voi täten luoda turvallisen keskusteluilmapiirin myös vaikeille aiheille (Aktas, 2021). Käsitöiden kautta tekijä ilmaisee itseään, jolloin käsityötuote voi jo itsessään olla itseilmaisun ja kommunikaation väline (Aktas, 2015).

Suomessa erilaiset neulontaan liittyvät tapahtumat, kokoontumiset ja kerhot ovat olleet suosittuja viime vuosina (Rauhala, 2019). Tällaisia ovat monien eri yhteisöjen ja järjestäjien omat kerhot sekä esimerkiksi suosittu kansainvälinen Knit in Public –tapahtuma (Rauhala, 2019).

Tärkeimpinä syinä yhteisölliseen käsitöiden harrastamiseen nähdään yhteenkuuluvuuden kokemukset, käsitöihin liittyvien kokemusten ja taitojen jakaminen sekä uuden oppiminen (Rauhala, 2019).

Merkityskategoria	Merkitysyksiköt aineistossa
Yhdessä tekeminen	<p>Onko käsitöiden harrastaminen mielestänne erilaista käsityökoulussa kuin kotona?</p> <p>H2: Kyllä se on kivempaa yhdessä.</p> <p>H1: Mä en ite varmaan tekisi niin paljon käsitöitä jos en kävis täällä.</p> <p>H2: En mäkään.</p> <p>H1: Kun täällä on tää porukka missä tehdään näitä juttuja.</p>
	<p>Miltä yleensä tuntuu olla käsityökoulun tunneilla?</p> <p>H1: Kivaa kun voi jutella muiden kanssa.</p>
	<p>Mikä on saanut jatkamaan harrastusta?</p> <p>H3: Kun täällä on aina ollut mukava ilmapiiri. On aina ollut mukava tulla tänne. Ei tässä sinänsä mikään muu kun että on vaan mukava käydä.</p> <p>H8: Kun täällä oli tosi pirteä ilmapiiri. Täällä tykkäs olla ja sai sitä puhetta kehitettyä muiden kanssa. Mut silti sai tehtyä myös töitä. Ei oo sellanen kireä ja hiljanen ilmapiiri.</p> <p>H7: No mulla vähä samat.</p> <p>H8: Kiva porukka hyvä ilmapiiri.</p>
	<p>Mitä käsityöharrastus tuo elämään?</p> <p>H5:... ja voi nähdä kavereita.</p>
	<p>Suosittelisitko käsityöharrastusta muille?</p> <p>H1: Siilleen joo. Tää on tosi mukava harrastus käydä täällä ja sit voi jutella ihmisten kanssa samalla.</p> <p>H2: Kyllä mäkin suosittelisin koska täällä on kiva porukka</p>
	<p>Luuletteko käsityöharrastuksen jatkuvan vielä käsityökoulun jälkeen?</p> <p>H1: Toivon että pystyis jatkaan. Vähä hankalaa, kun mä tykkään et on kiva porukka missä harrastaa niin sit jos sellasta ei enää oo niin mä en varmaankaan jatka niin paljon käsitöiden tekemistä. Ehkä korkeintaan jotain neulomista. Mut mitään erikoisempia projekteja ei varmaan yksin jaksa tehdä kun ei oo sitä ryhmää.</p>

Taulukko 1, yhdessä tekeminen.

5.2 Taitojen oppiminen

Yhtenä osana käsityöharrastukseen liitettäviä merkityksiä nähtiin taitojen oppiminen (ks. Taulukko 2). Osa haastatelluista perusteli suosittellevansa käsityöharrastusta muillekin siksi, että oppii uusia käsityötekniikoita ja voi siten hyödyntää opittuja taitoja myös jatkossa. Käsityöharrastuksen nähtiin tuovan ihmisen elämään taidon tehdä monipuolisesti erilaisia asioita. Osalla haastatelluista parhaimpia hetkiä käsityöharrastuksessa oli uusien käsityötekniikoiden oppiminen ja odotus siitä, mitä kaikkia tekniikoita pääsisi vielä jatkossakin oppimaan.

Käsityön taiteen perusopetuksessa pyritäänkin lapsen ja nuoren taitojen ja tietojen kasvattamiseen itseilmaisun ja kokonaisvaltaisen kokemisen avulla (Karppinen, 2005). Oppilaan yhdistäessä aktiivisesti opittavaa asiaa omiin kokemuksiin, elämyksiin ja vuorovaikutukseen toisten kanssa hän kykenee tuottamaan omia ideoita (Karppinen, 2005). Tällaisen aktiivisen oman tekemisen kautta opitaan arvostamaan omaa taitoa ja käsillä tekemistä ja nähdään se merkittävänä osana omaa elämää (Karppinen, 2005).

Käsityö toiminnan tuotoksena valmistuu usein konkreettinen tuote. Tässä tuotteessa ilmenee koko käsityöprosessin tulos erilaisina laatu- ja ominaisuus piirteinä kuten tekniseen suoritukseen liittyvä kädenjälki, esteettisyys ja käytännöllisyys (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Siksi tekijän on mahdollista nähdä tuotteessa omaan tekemisprosessiin liittyvät kyvyt konkreettisena tuotoksena (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tämän takia käsityötuote toimii eräänlaisena ihmisen persoonallisuuden ja kykyjen ulkoisena, konkreettisena ilmentymänä (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Käsityötuote on tämän henkilökohtaisuuden vuoksi tekijälleen usein erittäin tärkeä. Samalla se vaikuttaa merkittävästi ihmisen minäkuvan ja itsetunnon rakentumiseen (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Koska käsityö kiinnittyy vahvasti tekijänsä persoonaan ja minäkuvaan, syntyy sen tekijälle sisäinen halu kehittää omia taitojaan ja luovuuttaan (Luutonen, 2004).

Monille käsityötä harrastaville, kuten tämän tutkimuksen lapsille ja nuorille, käsitöiden tekeminen on päivittäistä tai vähintään viikoittaista toimintaa (Rauhala, 2019). Säännöllisen käsi-

työtoiminnan toiminnan on todettu parantavan kognitiivisia taitoja, keskittymiskykyä, ongelmanratkaisutaitoja ja kykyä jäsentää ajatuksia (Rauhala, 2019). Käsitetyssä taito hankitaan tekemisen kautta, joten siihen liittyy paljon niin sanottua hiljaista tietoa (Rauhala, 2019).

Hiljaisen tiedon käsitettä on käytetty etenkin ammatillista oppimista, osaamista, kokemusta ja tietoa koskevassa tutkimuksessa (Illum, 2004). Myös käsityön tutkimuksen kentällä hiljaisen tiedon käsite esiintyy usein käsityötaidosta keskustellessa (Illum, 2004). Hiljaisen tiedon käsitteeseen liittyy näkemys tiedosta ja taidosta, joka ihmisellä on ja jonka tämä osaa kuin itsestään (Illum, 2004). Teoreettisessa keskustelussa hiljaisen tiedon käsitettä käytetään yleensä puhuttaessa käytännön ilmiöistä, joihin liittyy tekoja, tilanteita tai tapahtumia, joiden pukeminen sanoiksi on hankalaa tai mahdotonta (Illum, 2004). Tällaisena voidaan pitää esimerkiksi pyöräilyn taitoa; käytännön arjessa pyöräily tapahtuu kuin itsestään ja siihen liittyvien teknisten liikkeiden ja tapahtumien kuvaaminen täysin asiasta tietämättömälle olisi haastavaa (Illum, 2004). Tiedon ei siis tarvitse olla täysin sanatonta ollakseen hiljaista, sen sanoittaminen vain vaatii ihmiseltä omien tiedostamattomien tietojen ja taitojen tarkkaa pohtimista (Illum, 2004).

Merkityskategoria	Merkitysyksiköt aineistossa
Taitojen oppiminen	Suosittelisitko käsityöharrastusta muille? H2: Kyllä mäkin suosittelisin ... ja sit saa opetella kaikkia erilaisia käsitöitä. H7: No joo koska täällä oppii kaikkea uusiakin töitä. Niin niitä osais sit tehdä.
	Mitä käsityöharrastus tuo elämään? H3: Osaa ainakin tehdä monia asioita. H4: Niin erilaisia, monipuolisesti
	Parhaita hetkiä käsitöiden parissa? H4: Joo ja se kun täällä saa oppia ja kokeilla uusia juttuja. Esim tuftausta mä en oo ikinä kokeillu! H5: Joo mäkään en oo ja se vaikuttaa tosi mukavalta.

Taulukko 2, taitojen oppiminen.

5.3 Onnistumisen kokemukset

Onnistumisen kokemukset nousivat käsityöharrastuksen merkityksessä esiin muun muassa haastateltujen parhaimpina hetkinä harrastuksen parissa (ks. Taulukko 3). Eräs haastateltava nosti esiin parhaana käsityökokemuksena yhden tietyn työn, joka oli hänen mielestään onnistunut todella hyvin. Toinen haastateltava muistelee parhaimpina käsityöhetkinään onnistumista tietystä tekniikasta, kun taito muuttuu lähes automaattiseksi. Myös Garberin (2002) suolaista käsityökasvatusta koskevassa tutkimuksessa merkittäviksi käsityön oppiaineen säilymistä edistäviksi piirteiksi nostettiin itsetunnon ja minäpystyvyyden kehittyminen onnistumisen kokemusten myötä, kyky ilmaista itseään sekä oppiminen ‘ajattelemaan käsillään’ (Garber, 2002).

Koska itse valmistettu käsityö koetaan usein vahvasti persoonallisuuteen kytkeytyväksi, voi siihen liittyvät epämieluisia arviointikokemukset vaikuttaa myös kielteisesti käsityötoiminnan herättämiin tuntemuksiin (Luutonen, 2004). Siksi käsitöiden kautta saavutettu itsetunnon ja minäpystyvyyden kehittyminen voi jäädä kokematta niillä, joilla esimerkiksi huonot kokemukset koulun käsitöistä estävät harrastuksen aloittamisen muissakin elämänvaiheissa. Käsitöiden kautta sekä negatiiviset että positiiviset arviointi- ja arvostelutilanteet koetaan voimakkaasti oman persoonan kautta (Luutonen, 2004). Tämä tarjoaa hyvät puitteet minäkuvan, itsetunnon sekä minäpystyvyyden kehittymiselle mutta mahdollistaa myös voimakkaat negatiiviset tunteet (Luutonen, 2004). Siksi käsitöiden opetuksessa tulisikin pyrkiä mahdollistamaan onnistumisen kokemuksia kaikille oppilaille heidän omalla tasollaan.

Merkityskategoria	Merkitysyksiköt aineistossa
Onnistumisen kokemukset	Parhaita muistoja käsitöiden parissa? H5: Mulla on kyllä se makrame pullopussi. (osaatko sanoa, mikä siinä oli parasta?) H5: Kun se on sellanen mikä onnistui tosi hyvin. H8: Se kun oppi sen japanilaisen nauhan niin että ei tarvinnu enään ees kattoo sitä kun teki. Kun vaan tietää et mistä pitää ottaa kiinni ja sit mihin laittaa. Se on ihan automaattista.

Taulukko 3, onnistumisen kokemukset

5.4 Ongelmien ratkaiseminen

Onnistumisen kokemusten kanssa läheiseksi merkityskategoriaksi nousi aineistosta ongelmien ratkaisuun liittyvät kokemukset ja käsitykset (ks. Taulukko 4). Eräs haastateltava mainitsee parhaimpina käsityöhetkinään työn valmiiksi saamisen. Hän nostaa erityisesti esiin muiston käsityöprojektista, johon liittyi paljon toteutuksen suunnittelua ja ongelmien ratkaisua. Haasteista ja ongelmista huolimatta tämä työ lukeutui hänen parhaimpiin käsityömuistoihinsa, koska ongelmien ratkaisemisen jälkeen työ oli lopulta tullut valmiiksi. Toinen haastateltava jakaa samantyyllisen muiston miniatyyri rakentamisen parista. Hänen mielestään parasta oli valmiin työn sijaan tekemisvaihe ja tarkentaa vielä, että tekemisvaiheessa oli paljon mietittävää, sillä joitain paloja puuttui ja välillä työ oli jopa hajonnut kesken tekemisen. Tässä tapauksessa ongelmakohdat tuntuivat lisäävän tekemisen mielekkyyttä. Toisaalta eräs haastateltava kertoo suunnittelu olevan usein mukavin työvaihe, sillä tekeminen saattaa välillä turhauttaa matkan varrella ilmenevien ongelmien takia.

Käsitöissä oivallusten ja ideoiden syntyminen saakin yleensä alkunsa ongelmatilanteesta (Rauhala, 2019). Käsityöntekijä tarkkailee työnsä edistymistä aktiivisesti ja on sen kanssa vuorovaiikutuksessa (Rauhala, 2019). Tällöin hän saa omasta tekemisestään ja valinnoistaan konkreettisesti havaittavaa palautetta koko työskentelyn ajan. Käsitöissä haasteet otetaan Rauhalan mukaan yleensä vastaan avoimesti, sillä niiden kautta on mahdollista syventää osaamista, oppia uutta ja haastaa itseään (Rauhala, 2019).

Merkityskategoria	Merkitysyksiköt aineistossa
Ongelmien ratkaisu	Parhaita muistoja käsitöiden parissa? H1: Siis se jos saa jonkun työn tehtyä. Mulla tulee mieleen se yks lamppu mitä tehtiin, niin oisko mulla ollu siihen neljä erillistä suunnitelmaa ja sitä (toteutusta) piti miettiä niin paljo ja sit lopulta kun sai sen tehtyä vaikka oli ollu paljo ongelmia. H3: Mulla varmaan se kun mä rakensin sellasta miniatyyri rakennus/käsityö juttua.(Mikä siinä oli parasta?) H3: Kyllä se ite tekeminen. Siinä oli myös vähä mietittävää kun joitain paloja puuttui ja sit se välissä hajos.

	H8: Musta se suunnittelu on parasta. Et se tekeminen voi olla välillä myös turhauttavaa. Esim ommellessa se välillä jää jumiin ja tulee sel-lanen kauhee syyty.
--	---

Taulukko 4, ongelmien ratkaiseminen

5.5 Rentouttava vaikutus

Käsitöiden parissa rentoutuminen nousi useilla haastateltavilla merkitykselliseksi osaksi harrastusta (ks. Taulukko 5). Keskustelun kääntyessä käsitöiden tekemiseen yhdistettyihin tunteuksiin nousi esille erityisesti rentoutuminen ja ajatusten siirtyminen pois koulutöistä. Eräs haastateltava mainitsi parhaimpina käsityöhetkinään villasukkien neulomisen ja äänikirjan kuuntelemisen, sillä hän koki sen rentouttavaksi. Harrastusta myös suositeltaisiin muille siksi, että sen parissa voidaan keskittyä, rentoutua, olla oma itsensä tekemisen parissa ja saada siirrettyä ajatuksia mieltä painavista asioista muualle.

Rauhala tarjoaa väitöskirjassaa mielenkiintoisen näkökulman neulomisen historiaan ja neulomiseen liitettyihin ajatuksiin ja tunteisiin (Rauhala, 2019). Neulontaan yhdistetty flow tila, jolloin tekijä rentoutuu ja virkistyy, liitetään vahvasti nykyiseen käsityökulttuuriin (Rauhala, 2019). Neulominen nähdään nykyään rentouttavana omana aikana, jolloin on mahdollista löytää vastapainoa esimerkiksi kiireiselle ja raskaalle työelämälle (Rauhala, 2019).

Rauhalan väitöskirjassa nostetaan kuitenkin esille esimekkejä neulomisen tarjoamasta flow-tilasta ja rentoutumisesta myös historiasta (Rauhala, 2019). Esimerkiksi pitkien kävelymatkojen, eläinten paimentamisen ja muiden paljon kulkemista vaativien töiden ohessa neulominen koettiin innostavana, piristävänä ja työn mielekkyyttä lisäävänä seikkana (Rauhala, 2019). Esimerkiksi peltotöihin kulkiessa ei ollut harvinaista, että naisilla oli kutimet mukana (Rauhala, 2019). Vaikka tähän liittyy vahvasti myös hyödyllisyyden ja tehokkuuden näkökulma, nousi Rauhalan esittämissä aikalaiskuvauksissa merkittävimpään rooliin juuri henkisen hyvinvoinnin näkökulma (Rauhala, 2019).

Käsin tekemällä on mahdollista saavuttaa rentoutumiseen liittyvä mielen ja kehon tasapaino (Pöllänen, 2017). Toistuva kehollinen liike voi auttaa luomaan jopa meditatiivisen tilan (Pöllänen, 2017). Mielen ja kehon työskentely yhdessä auttaa luomaan sekä fyysistä että psyykkistä

rentoutumista (Pöllänen, 2017). Käsitöitä tehdessä huomio kiinnittyy itse tekemiseen, jolloin voi olla helpompaa siirtää ajatuksia pois mieltä painavista aiheista (Pöllänen, 2017).

Merkityskategoria	Merkitysyksiköt aineistossa
Rentouttava vaikutus	Miltä yleensä tuntuu olla käsityökoulun tunneilla? H2: Musta se on kivaa kun täällä voi niinkun rentoutua. H1: Ja miettiä muitakin kuin koulu hommia.
	Parhaita muistoja käsitöiden parissa? H4: No ainakin vapaa-ajalla kun mä neulon villasukkia ja kuuntelen äänikirjaa samalla. Se on niinku rentouttavaa
	Suosittelisitko käsityöharrastusta muille? H8: Tottakai, koska se on itelle ainakin sellanen että sit voi uppoutua ja keskittyä ja vaikka kuunnella äänikirjaa samalla. Kun mä oon esim tehny sitä japanilaista nauhaa ja kuunnellu äänikirjaa samalla nii mä oon saanu esim rentouduttua. Ja sit jos on jotain mielenpäällä nii on saanu ajatukset muuhun.

Taulukko 5, Rentouttava vaikutus

5.6 Itsensä ilmaiseminen

Käsitöiden kautta tapahtuva itseilmaisu mahdollistuu, kun henkilö on itse vastuussa käsityöprosessin suunnittelemisesta ja toteuttamisesta. Itsensä ilmaiseminen nousi esille myös haastattelu aineistossa (ks. Taulukko 6). Eräs haastateltava kertoi yhtenä syynä juuri käsityöharrastuksen jatkamiselle muiden harrastusten sijaan käsitöiden mahdollistaman itseilmaisun. Haastateltava koki, että muissa kokeilemillaan taideharrastuksissa samanlaista mahdollisuutta itseilmaisuun ei olisi ollut. Hän koki, että vaikka käsitöissä tehtäisiinkin töitä ennalta määrätyllä teknikalla, se antaa silti hänelle hyvin vapaat mahdollisuudet suunnitella omaa työskentelyä ja tuotetta.

Toinen haastateltava mainitsee parhaina käsityöhetkinään tekemänsä keppihevosen suunnittelun ja sen, miten hän oli osannut toteuttaa omaa ideaansa vastaavan konkreettisen tuotteen. Käsityöprosessi alkaakin aina alkumielikuvasta, jota tekijä täydentää taidolla, tiedolla ja kokemuksilla (Rönkkö, 2011). Vasta alkumielikuvan tarkennuttua käsityötoiminta voi käynnistyä

(Rönkkö, 2011). Tekemisen aikana hankitaan uutta tietoa ja arvioidaan uudelleen tuotteen rakenteita, muotoja, värejä ja muita ominaisuuksia (Rönkkö, 2011). Valmista tuotetta verrataan alkumielikuvaan ja oman idean toteutumisesta haetaan palautetta ulkoisesti ja sisäisesti (Rönkkö, 2011).

Itsensä ilmaiseminen käsitöiden kautta on luovaa toimintaa. Jotta yksilö voi toimia luovasti, hänen tulee pystyä leikittelemään ajatuksilla, materiaaleilla ja käsitteillä ja muodostaa niiden pohjalta uusia ideoita, tuotteita ja teoksia (Karppinen, 2005). Luova toiminta pitää siis sisällään pelkän suunnittelun lisäksi myös käsityön ja taiteen toteuttamiseen liittyvää tietotaitoa sekä ahkeraa, tavoitteellista työskentelyä, jotta saadaan luotua jotain uutta (Karppinen, 2005).

Myös Rauhalan neulomista koskevassa väitöskirjassa nousi esille käsitöiden mahdollistama itselimaisu ja luova toiminta (Rauhala, 2019). Käsitöissä aisteilla on suuri merkitys suunnittelu- prosessissa, sillä suunnitteluun liittyy olennaisesti käytettyjen materiaalien tunto- ja ulkonäkö- ominaisuudet sekä muotoilu, käyttötarkoitus ja -ympäristö (Rauhala, 2019). Värien ja eilaisten materiaalien aistimisen käsityön suunnittelu- ja valmistusprosessin aikana on todettu vaikuttavan positiivisesti myös tekijän mielialaan (Rauhala, 2019).

Merkityskategoria	Merkitysyksiköt aineistossa
Itsensä ilmaiseminen	Mikä on saanut jatkamaan harrastusta? H1: ... Ja muutenkin kiva tehdä mieluummin käsitöitä, kun mä kävin kerran kuviskoulussa ja se oli jotenkin masentavaa. Siellä vaan sanottiin että “opettelehan tekemään tämä” ja sitten piti vaan kopioida jotain. Se on tylsää. Mut käsitöissä voi tehdä enemmän niinku omia juttuja, jos on joku tekniikka niin sit saa kuitenkin ite suunnitella.
	Parhaita muistoja käsitöiden parissa? H7: Hmm.. Ainakin se kun mä tein joskus kepparii. Kun on se idea ja sit osaa tehdä sellasen. Niinkun se suunnittelu ja se kun se on valmis.

Taulukko 6, itsensä ilmaiseminen.

5.7 Tekemisen ilo

Tekemisen ilo –merkityskategoriaan sopivia merkitysyksiköitä nousi aineistosta esiin useita (ks. Taulukko 7). Pienestä lapsesta asti koettu käsitöiden tekemiseen liittyvä mielihyvä oli havaittavissa useilla haastateltavilla syynä käsityöharrastuksen ja käsityökoulun aloittamiseen. Käsitöiden tekemiseen liittyvät positiiviset tunteet nähtiin myös syynä harrastuksen jatkumiselle. Myös Karppinen kertoo tutkimuksessaan (2005) tekemisen ilon nousseen esille osana käsityön tekemisen prosessia (Karppinen, 2005). Tekemisen ilon myötä ihminen kokee sisäistä motivaatiota jatkaa työskentelyä myös seuraavaan käsityöprojektissa (Karppinen, 2005). Merkityksiä käsitöiden tekemisestä syntyvälle positiiviselle tunnekokemukselle voi olla useita, esimerkiksi minuuden kehittyminen, mahdollisuus ilmaisuun, identiteetin ja itsetunnon vahvistuminen sekä tekemisen tarkoituksellisuus (Karppinen, 2005).

Käsityö toimii myös yhtenä tapana kokea aistisuutta, eli ymmärtää kauneutta ja löytää tasapainoa sekä harmoniaa (Karppinen, 2005). Tällöin käsitöiden tekemiseen liittyvät positiiviset tunnekokemukset voivat liittyä taitoon tehdä ja nähdä kaunista (Karppinen, 2005). Käsityön kautta voidaan myös etsiä hyvää ja aktiivista elämää, jolloin positiivisten tunnekokemusten nähdään nousevan käsityöstä inhimillisen elämän perusaktiviteettina (Karppinen, 2005). Käsityön tekijä saa tunteen eteenpäin vievästä toiminnasta, johon liittyy saavuttamisen tunne (Rauhala, 2019). Käsitöiden myötä tunnettuun iloon liittyy ihmiselle ominainen tapa tuntea iloa oppiessaan uutta, saavuttaessaan tavoitteita sekä nähdessään asioita uusista näkökulmista ja ilmaistessaan omia ajatuksiaan (Rauhala, 2019).

Merkityskategoria	Merkitysyksiköt aineistossa
Tekemisen ilo	Mikä sai teidät lähtemään käsityökouluun? H2: Varmaan se kun mä tykkäsin jo entuudestaan värkätä kaikkea semmosta käsitöihin liittyvää. H4: Ja mä sain tän joululahjaksi kun mä oon aina tykännyt käsitöistä.
	Mikä sai teidät innostumaan käsitöistä? H8: Siitä asti kun on alettu päiväkodissa tekemään käsitöitä niin mä oon alkanut tykkäämään siitä ja tehny sitten muutenkin.

	H7: Hmm... No varmaan sieltä päiväkodista kun tehtiin jotain niin tuli sellanen et tää on kivaa.
	Mikä on saanut jatkamaan harrastusta?
	H2: No täällä on tehty sellasia kivoja töitä, just sellasia mitä mä tykkään tehdä.
	H4: Tää on vaan ihan parasta!
	H5: Hauskaa
	H4: Se on vaan niin kivaa!
	H6: Mun mielestä se on ollu vaan kivaa. Oli hauskaa.

Taulukko 7, tekemisen ilo.

5.8 Valmiin tuotteen hyödyllisyys

Käsitöiden tekemiseen kohdistuu yleensä jokin tietty intentio, tavoite valmiista tuotteesta (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Valmiin tuotteen hyödyllisyys nousi esille myös haastatteluaineistosta (ks. Taulukko 8). Eräs haastateltava vertasi käsityöharrastusta kuvataiteen harrastamiseen, ja perusteli valintaansa jatkaa käsityöharrastusta muun muassa siinä valmistettavien töiden hyödyllisyyden kautta. Hän koki, että kuvataiteessa työn halutaan olevan täydellinen, koska sen ulkonäkö on ainoa ‘arvo’ mitä valmiilla työllä on. Käsityö on sen sijaan lähes aina käyttökelpoinen, vaikka se ei olisikaan täydellisesti toteutettu tai ulkonäöltään miellyttävä. Käsityötuotteella on siis haastateltavan mukaan aina käytännöllinen arvo, vaikka ulkoisesti työ ei olisikaan tekijän odotuksia vastaava. Mahdollisuus valmistaa itse käytännöllisiä asioita nähtiin myös syynä harrastuksen jatkumiselle myöhemmin elämässä.

Taiteen perusopetuksen käsityön opetuksessa tekemisen prosessilla on suuri merkitys, mutta käsitöihin liittyy käsityötaiteen opetuksessakin aina myös valmiin tuotteen merkitys (Karppinen, 2005). Oman, itse tehdyn tuotteen valmistaminen, esitleminen ja esimerkiksi lahjaksi antaminen tarjoaa lapselle iloa ja onnistumisen kokemuksia, joita tämä pystyy jakamaan muiden kanssa (Karppinen, 2005). Valmiiksi saatu käsin tehty tuote toimii konkreettisena näyttönä sen valmistamiseen vaaditusta suunnittelusta, osaamisesta ja valinnoista (Karppinen, 2005). Oma taito ja tekeminen tulevat lähelle arjen elämää valmistetun tuotteen käytännöllisyyden mutta toisaalta myös sen taiteellisten, esteettisten ja ihmisen sisäisiin pohdintoihin liittyvien ominaisuuksien kautta (Karppinen, 2005).

Myös Rauhalan väitöskirjassa nousi esille näkökulmia, joiden mukaan neuleprosessin tuoma ilo ja mielihyvä eivät olleet merkityksellisiä kaikille nykyajan neulonnan harrastajille (Rauhala, 2019). Etenkin vanhempien käsityöharrastajien keskuudessa neulonnan ensisijainen syy ja merkitys liittyi työn valmiiksi saamiseen (Rauhala, 2019). Valmiiseen tuotteeseen liittyi etenkin ilo siitä, että tarpeellisen neuleen sai antaa läheiselle ihmiselle (Rauhala, 2019). Tällöin neulomisen kautta on mahdollista kokea itsensä hyödylliseksi ja merkitykselliseksi suhteessa muihin ihmisiin (Rauhala, 2019),

Merkityskategoria	Merkitysyksiköt aineistossa
Valmiin tuotteen hyödyllisyys	Mikä on saanut jatkamaan harrastusta? H1: Kuvataiteen tunteilla halutaan et se lopullinen työ on ihan täydellisesti oikein, mutta täällä vaikka tää on koulu niin ei silleen väännetä siitä et onko se lopullinen työ ihan täydellisesti oikein, kunhan se on tehty. Kun se valmis työ on käsitöissä yleensä hyödyllinen vaikka se oiskin aivan kammottavan näkönen. Kuvataiteessa se työ ei oo hyödyllinen.
	Luuletteko käsityöharrastuksen jatkuvan vielä käsityökoulun jälkeen? H8: No se että kun mä esim tykkään ommella ompelukoneella, niin kun tykkää siitä ja sit voi tehdä myös käytännöllisiä asioita. Vaikka ite pehmoleluja

Taulukko 8, valmiin tuotteen hyödyllisyys

5.9 Materiaalien hyödyntäminen ja yhteys materiaaliseen maailmaan

Käsityöharrastuksen merkityksessä nousivat esille myös erilaiset materiaalit ja niiden hyödyntäminen (ks. Taulukko 9). Materiaalien saatavuus nousi esille käsityökoulun aloittamisen syynä. Taito hyödyntää ja muokata olemassa olevaa materiaalia nähtiin syynä myös harrastuksen suosittelemisessa muille. Kuten Kojonkoski-Rännäli väitöskirjassaan (1995) toteaa, ihmisen on mahdollista kokea olevansa yhteydessä luontoon ja maailmaan materian ja siitä tuottamiensa esineiden kautta (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Käsitöiden kautta ihmisen on mahdollista kokea vaikuttavansa ympäröivään esine- ja materiaalimaailmaan (Luutonen, 2014).

Materiaalien merkitys osana käsityöharrastusta ilmeni myös haastateltavien kokemana yhteytenä materiaaliseen maailmaan (ks. Taulukko 10). Tekemisen ja käsin kokemisen kautta erilaiset materiaalit koettiin merkityksellisinä. Erilaisten materiaalien tuntu ja työstäminen koettiin miellyttävänä. Ihminen kykenee kokemaan yhteyttä maailmaan ja inhimilliseen olemassaoloon juuri materiaalin ja konkreettisen kosketuksen kautta (Karppinen, 2005). Käsitöihin liittyvä maailmasuhde lähtee liikkeelle erilaisten materiaalien ja työtapojen kokeilemisen ja muokkaamisen kautta (Karppinen, 2005). Käsityön tekijä kommunikoi oman sisäisen maailman ja materiaalin kanssa ja pyrkii siten välittämään omaa ajatustaan valmiiseen työhön (Karppinen, 2005). Ajatuksien ja tunteiden välittäminen konkreettisen materiaalin avulla mahdollistaa yhteyden todellisuuteen omien aistien kautta (Karppinen, 2005).

Merkityskategoria	Merkitysyksiköt aineistossa
Mahdollisuus hyödyntää erilaisia materiaaleja	Eroaako käsitöiden harrastaminen käsityökoulussa ja vapaa-ajalla? H1: ... Ja se että täältä saa nää materiaalit mikä on kyllä iso bonus. Ei tarte ite lähtee ettimään jostain lanka kaupasta.
	Suosittelisitko käsityöharrastusta muille? H7: Joo suosittelisin koska sitä voi tehdä myös kotona ja melkeen kaikkialla. H8: Niin kun esim meilläkin äitillä on paljon lankoja niin mäkin voin tehdä paljon niitä nauhoja. Kun musta se on niin kivaa.

Taulukko 9, mahdollisuus hyödyntää erilaisia materiaaleja.

Merkityskategoria	Merkitysyksiköt aineistossa
Yhteys materiaaliseen maailmaan	Parhaita muistoja käsitöiden parista? H6: Ömm. Kun mä tein amigurumi kilpikonnan. Siinä parasta oli se lanka.

	H8: Joo siis se materiaali voi olla kans kiva. Esim jos taittelee origamia nii se paperi tun- tuu kivalta. H6: (nyökyttelee)
--	---

Taulukko 10, yhteys materiaaliseen maailmaan.

6 Henkinen hyvinvointi

Merkityskategoriat voitiin tunnistamisen jälkeen luokitella edelleen käsityskategorioihin. Käsituskategoriat pyrkivät kuvaamaan niihin liittyvien merkityskategorioiden taustalla ilmeneviä käsityksiä. Henkinen hyvinvointi -käsityskategoriaan voitiin luokitella kuuluvan seuraavat merkityskategoriat: rentoutuminen, tekemisen ilo sekä onnistumisen kokemukset. Kaikkien näiden merkityskategorioiden taustalla voidaan nähdä positiivinen vaikutus ihmisen psyykkiseen terveyteen (ks. Taulukko 11).

Käsityskategoria	Merkityskategoriat
Henkinen hyvinvointi	Rentoutuminen
	Tekemisen ilo
	Onnistumisen kokemukset

Taulukko 11, henkinen hyvinvointi

Aineiston luokittelun jälkeen perehdyin muuhun aiheeseen sopivaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen, jonka myötä tutkimuksen tietoa on mahdollista yhdistää jo olemassa olevaan tietoon. Tämän tutkimuksen haastateltujen lasten ja nuorten käsitykset käsityön hyvinvoinnille suotuisista vaikutuksista olivat linjassa muun tutkitun tiedon kanssa, vaikka haastatelluilla ei tällaista ennakkotietoa olekaan. Voidaan siis päätellä, että käsityön vaikutukset hyvinvointiin tunnustetaan käytännön kokemusten myötä omassa elämässä, vaikka tutkimustiedon tasolla niihin ei olisikaan perehdytty. Haastateltavat tunnistivat käsitöiden parissa kokemiaan tunteita ja elämyksiä ja osasivat sanoittaa niitä.

Elämykset ovat ihmisen elämän henkisellä tasolla tärkeitä kokemuksia (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Yhtenä ihmiselämän tärkeimpinä elämyksinä voidaan pitää onnistumisen ja osaamisen kokemuksia (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Näiden kokemusten myötä ihmiselle syntyy sisäinen halu pyrkiä yhä uusiin ja parempiin tuloksiin onnistumisen tunnetta tuottaneessa aiheessa uusien elämysten toivossa (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Onnistumisen kokemukset nousivat myös tämän tutkimuksen aineistossa vahvasti esille käsitöihin liittyvissä elämyksissä ja muistoissa.

Kojonkoski-Rännäli kertoo väitöstutkimuksessaan, että ihmisen toteuttaessa omia pyrkimyksiään ja kokiessaan elämyksiä tuottavan tekemisen välityksellä, hänen on mahdollista toimia yhtäaikaaisesti kaikkien eri ulottuvuuksiensa, fyysisen, psyykkisen ja henkisen, kautta (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tämä mahdollistaa tasapainoisen ja monipuolisen kehittymisen kaikilla persoonallisuuden osa-alueilla, mikä taas kehittää ihmisen kvalifikaatiota eli valmiuksia toimia elämän eri osa-alueilla (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Monipuolisemmilla valmiuksilla varustettu ihminen selviytyy elämän tapahtumista vaivattomammin kuin yksinkertaisilla valmiuksilla varustettu henkilö (Kojonkoski-Rännäli, 1995).

Tämän takia käsityö voidaan nähdä yhtenä ihmisen selviytymisvälineenä (Karppinen, 2005). Käsityö on vahvasti yhteydessä tekijänsä persoonaan, jolloin halu kehittää omia taitoja ja luovuutta syntyy sisäisesti (Karppinen, 2005). Kehittäessään omaa osaamistaan ja kartuttaessaan kokemuksia käsitöiden tekemisen parissa, ihminen kehittää samalla omia henkisiä ja psyykkisiä voimavarojaan sekä identiteettiään (Karppinen, 2005). Tämä vaikutus liittyy elämänhallintaan ja elämänhallinnan tunteen kehittämiseen käsitöiden tekemisen kautta (Pöllänen, 2006).

Elämänhallinta on ihmisen kykyä kohdata vastoinkäymisiä, ongelmatilanteita ja siirtymiä ilman, että tämä menettää uskon tulevaisuuteen (Pöllänen, 2006). Ihminen kokee elämänhallinnan sen mukaan, miten hän uskoo voivansa hallita erilaisia elämäntilanteita (Pöllänen, 2006). Hyvällä elämänhallinnalla varustettu ihminen pystyy hyödyntämään voimavarojaan haastavien tilanteiden käsittelyyn ja kokee voivansa ohjata elämäänsä omiin tarpeisiin, tavoitteisiin ja elämäntilanteeseen sopivaan suuntaan (Pöllänen, 2006). Ihminen pyrkii arvioimaan omaa tulevaisuuttaan ja siihen liittyviä suunnitelmia ja tavoitteita sen mukaan, miten paljon hän kokee voivansa vaikuttaa niihin elämän eri osa-alueilla (Pöllänen, 2006). Pöllänen (2006) käsitöiden hyvinvointivaikutusta koskevassa tutkimuksessa haastateltujen kirjoitelmista nousi esiin käsityön rooli sellaisena elämän osa-alueena, jota haastatellut halusivat ja pystyivät hallitsemaan omien ehtojen ja tavoitteiden mukaisesti niin, että se tuki yleistä elämänhallinnan tunnetta (Pöllänen, 2006).

Mielenterveyteen ja hyvinvointiin liittyy subjektiivisesti tarkasteltuna monet myönteiset tunnekokemukset (Pöllänen, 2006). Pöllänen tutkimuksen kirjoitelma-aineistossa nousi vahvasti esiin käsitöiden myötä koetettu mielenrauha ja onnellisuus (Pöllänen, 2006). Käsitöillä koettiin olevan myös retroprospektiivisesti hyvinvointia edistävä vaikutus (Pöllänen, 2006). Aikaisempien käsityöprojektien ja -kokemusten muistelu toimii maailman, yhteiskunnan ja elämän muutosten keskellä minän eheyttä ylläpitävänä voimavarana (Pöllänen, 2006).

Pölläsen tutkimuksessa käsitöiden myönteiset tunnekokemukset liittyivät usein itse tekemiseen, käytettyihin materiaaleihin sekä työn valmiiksi saamiseen (Pöllänen, 2006). Käsillä tekemisen ilo nousi esiin myös tämän tutkimuksen haastatteluaineistosta ennen kaikkea työn valmistusvaiheeseen liittyen. Myös Luutonen kertoo artikkelissaan (2004) käsityökurssille osallistuneiden kokeneen tuotteen valmistusprosessin valmista tuotetta tärkeämmäksi (Luutonen, 2004). Kyselyssä nousi erityisesti ilmi käsityön tekemisen nostattama ilo sekä käsitöiden antama tuki vaikeissakin elämäntilanteissa (Luutonen, 2004). Käsityön tekemisen tuottaman ilon voidaan nähdä kumpuavan sekä tekemiseen uppoutumisesta että valmiin tuotteen merkityksellisyydestä (Luutonen, 2004), Käsien neulottu pipo ei siis ole vain olemassa oleva esine vaan myös tekijänsä elämän ja toiminnan arvioinnin väline (Luutonen, 2004).

Monille Luutosen esittämään kyselyyn vastanneille käsityö oli tarjonnut tilaisuuden olla rauhassa omien ajatustensa kanssa, sillä osallistujat eivät kiireisessä perhearjassa olleet muuten löytäneet tai sallineet aikaa itselleen (Luutonen, 2004). Käsityön rentouttava vaikutus nousi esiin myös tämän tutkimuksen aineistossa, joten voidaan todeta käsitöiden mahdollistavan samanlaisia tunnekokemuksia niin lapsille ja nuorille kuin Luutosen tutkimuksessa haastatetuille aikuisillekin. Käsityön tekeminen koettiin Luutosen tutkimuksessa hyvänä syynä ja perusteluna vetäytyä omaan rauhaan, jos osallistuja oli kokenut tarvitsevansa oikeutuksen omissa ajatuksiinsa olemiselle (Luutonen, 2004).

Käsitöiden mahdollistama oma aika nousi esiin myös Pölläsen tutkimuksen kirjoitelma-aineistosta (Pöllänen, 2006). Käsityön nähtiin tarjoavan mahdollisuuden omien ajatusten ja toiveiden toteuttamiselle (Pöllänen, 2006). Sekä Luutosen (2004) että Pölläsen (2006) aikuisiin naisiin kohdistuvissa tutkimuksissa käsityön tekemisen kohteeksi nousivat perhe, koti ja sukulaiset (Luutonen, 2004 & Pöllänen, 2006). Haastatellut kokivat valmiin tuotteen hyödyttävän muita, mutta itse tekemisen prosessi koettiin omana ilona (Pöllänen, 2006). Tällainen itselle mielihyvää tuottava, mutta samaan aikaan hyödyllinen toiminta voidaan kokea sallittuna itsekkytenä (Heikkinen, 2000). Tällöin oman ajan ja rentoutumisen hakeminen käsistöistä voi kiireistä arkea elävälle ihmiselle tuntua "sallitummalta", kuin jostain muusta rentouttavasta toiminnasta, joka ei käsitöiden lailla tuottaisi mitään konkreettista hyötyä itselle tai muille (Luutonen, 2004).

Käsityön rentouttavaan vaikutukseen liittyen tutkimuksen haastatteluaineistossa nousi esiin myös näkemys siitä, miten käsitöitä tehdessä on mahdollista siirtää ajatukset ikävistä asioista muualle. Myös Pölläsen tutkimuksen kirjoitelma-aineistosta nousi esiin ihmisen elämää koskevat suuret menetykset ja vastoinkäymiset (Pöllänen, 2006). Pölläsen tutkimuksessa kirjoittajat olivat pitäneet käsitöitä pakokeinona näistä tilanteista, ajatusten siirtämisenä muualle (Pöllänen,

2006). Kun tarkastellaan käsitöiden kautta tapahtuvaa, tiedostamatonta ajatuksen, identiteetin ja maailmankuvan kehitystä, voidaan päätellä käsityön vaikuttavan näissä tilanteissa myös laajemmin kuin vain ajattelunaihetta tarjoavan toimintana (Pöllänen, 2006). Henkilö käyttää mahdollisesti käsityötä omaa minäkuvaansa, identiteettiä ja egoa suojelevana toimintana, jolloin negatiiviset tapahtumat pehmenevät ja mieli saa käsitellä niitä vähän kerrallaan, siten että ego pystyy ne pikkuhiljaa horjumatta sisäistämään (Pöllänen, 2006).

Tämä vaikutus näkyy myös käsitöiden merkityksenä sairauden ja kivun käsittelyssä (Pöllänen, 2006). Käsityö tarjosi Pöllänen tutkimuksen kirjoitelmien mukaan mahdollisuuden irrottautua potilaan roolista ja välttää kokemusta koko elämää hallitsevasta sairaudesta (Pöllänen, 2006). Tällöin käsityön kautta koetaan minää eheyttäviä elämyksiä, joiden avulla minän voidaan kokea koostuvan muustakin kuin vain sairaudesta (Pöllänen, 2006). Käsityö tarjosi tekijälle mahdollisuuden valita ilmaisemisen keino ja elämysmaailma, jotka olivat hänelle tärkeitä (Pöllänen, 2006). Materiaaliin ja tekniikkaan liittyvistä valinnoista ja toiminnasta tekijä voi löytää hallinnan tunteen (Pöllänen, 2006).

Käsitöiden tekemiseen liittyikin vahvasti kehollisuus. Kokemus omien käsien, välineiden, materiaalin ja tekniikan toimivuudesta sekä tyytyväisyys omasta tekemisestä toimivat identiteettiä ja minuutta vahvistavina tekijöinä (Pöllänen, 2006). Elämän merkitykseen ja omaan sisäiseen maailmaan kohdistuva pohdinta ei aina tapahdu tietoisesti abstraktin pohdinnan kautta (Pöllänen, 2006). Usein tällainen pohdinta tapahtuu ihmisen arjen tilanteissa huomaamatta, jolloin kehollinen toiminta on tärkeä osa näitä prosesseja (Pöllänen, 2006). Käsitöiden vaikutus ihmisen sisäisen maailman kehityksessä tapahtuu sekä kehollisen toiminnan että tajunnan kautta (Pöllänen, 2006). Tällaista hyvinvointia kasvattavaa kehitystä on muun muassa ymmärtämisen, hallinnan ja miellekkyyden kokemukset, identiteetin rakentuminen ja jatkuvuus sekä itseluottamus ja tyytyväisyys omaan toimintaan (Pöllänen, 2006).

7 Kokonainen käsityöprosessi

Kokonaisen käsityöprosessin käsityskategoria pitää sisällään ne merkityskategoriat, joiden voidaan katsoa kuuluvan käsityötutteen valmistamisen prosessiin. Tällaisia merkityskategorioita ovat erilaisten materiaalien hyödyntäminen, ongelmanratkaisu sekä itsensä ilmaiseminen. Tämänkin käsityskategorian kohdalla esiin nousseita lasten ja nuorten käsityksiä käsityöharrastuksen merkityksestä pyritään yhdistämään aikaisempaan tutkimukseen ja löytämään myös yhteyksiä, syitä ja selityksiä näiden käsitysten ja tutkimuksissa esiin nousseiden piirteiden välille.

Käsityössä prosessilla tarkoitetaan käsityön valmistamiseen liittyvää toimintaa ja produktilla sen tuotoksena syntyntä valmista tuotetta (Luutonen, 1997). Luutonen määrittelee väitöskirjassaan käsityön prosessin olevan sellaista produktin valmistamista, jossa tekijä hyödyntää sekä kognitiivisia, sensomotorisia, emotionaalisia kuin sosiaalisiakin tekijöitä (Luutonen, 1997). Tällaisessa toiminnassa tekijä hyödyntää aikaisemmin kerrytettyä tietotaitoaan ja käyttää sitä joko suoraan tai soveltaen (Luutonen, 1997). Tekijällä on mahdollisuus arvioida, seurata ja halutessaan myös muuttaa prosessin kulkua sen kaikissa vaiheissa (Luutonen, 1997).

Käsityskategoria	Merkityskategoriat
Kokonainen käsityöprosessi	Erilaisten materiaalien hyödyntäminen
	Ongelmanratkaisu
	Itsensä ilmaiseminen

Taulukko 12, kokonainen käsityöprosessi.

Kokonaisen käsityöprosessin käsitteeseen liittyy ajatus henkilön tasolta lähteistä motorisista taidoista ja tietämisestä, esiteettisistä valmiuksista, ongelmanratkaisutaidoista sekä luovuudesta (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Ilman näitä piirteitä käsityötä ei voida pitää kokonaisena prosessina (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tällainen käsityöprosessi saa alkunsa valmiin tuotteen mielikuvasta (Rönkkö, 2011). Tätä mielikuvaa täydennetään omalla taitotiedolla ja kokemuksilla sekä aiheeseen liittyvillä faktoilla (Rönkkö, 2011).

Kun alkumielikuva on saatu tarkennettua, voidaan aloittaa seuraavat tuotteen valmistamiseen kuuluvat toiminnot (Rönkkö, 2011). Niiden aikana arvioidaan jatkuvasti uudelleen tuotteen valmistamiseen liittyviä resursseja ja rajoituksia sekä tuotteen rakenteeseen, muotoon ja väreihin liittyviä piirteitä (Rönkkö, 2011). Tuotteen valmistamisen aikana myös omaksutaan ja sovelletaan uutta tietoa (Rönkkö, 2011). Käsityöprosessiin vaikuttaa henkilön oman ajattelun ja toiminnan lisäksi myös vallitsevan kulttuurin arvot, traditiot ja muotokieli (Rönkkö, 2011).

Valmista tuotetta verrataan alkumielikuvaan ja samalla siitä haetaan palautetta oman käsityöprosessin suorittamisesta (Rönkkö, 2011). Kokonaisen käsityöprosessin tuloksena onkin aina konkreettinen asia/esine (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tässä konkreettisessa esineessä voidaan nähdä koko käsityöprosessin aikana tehdyt valinnat ja vaiheet erilaisina ulkoisina ominaisuuksina ja laatuina (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tämän tutkimuksen haastatteluaineistosta nousi esille mainintoja jokaisesta kokonaiseen käsityöprosessiin liittyvästä työvaiheesta osana käsityöharrastuksen merkityksellisyyttä.

Jotta voidaan suunnitella ja valmistaa uusia esineitä käsityön keinoin, tarvitaan luovuutta (Karppinen, 2008). Luovuuden avulla pystytään leikittelemään erilaisilla materiaaleilla, toimintatavoilla, ajatuksilla ja käsitteillä ja näin suunnittelemaan uudenlaisia tuotteita (Karppinen, 2008). Jotta luova työskentely on mahdollista, tulee henkilöllä olla jo ennestään aiheeseen liittyviä tietoja, taitoja ja toimintamalleja sekä kyky sinnikkääseen työskentelyyn (Karppinen, 2008). Myös luovuus nousi tutkimuksen aineistosta esiin etenkin ongelmanratkaisutilanteita ja itsensä ilmaisemista koskien.

8 Yhteyden tunne

Käsityskategoria	Merkityskategoriat
Yhteyden tunne	Yhdessä tekeminen
	Yhteys materiaaliseen maailmaan

Taulukko 13, Yhteyden tunne.

Yhteyden tunne -käsityskategoriaan voidaan katsoa kuuluvan sekä yhdessä tekeminen- että yhteys materiaaliseen maailmaan merkityskategoriat (ks. taulukot 1 & 10). Yhdessä tekemisen tunne liittyy käsitöiden mahdollistamaan yhteisöllisyyteen (Karppinen, 2008). Käsiö tapahtuu tällöin yhteydessä muihin ihmisiin (Karppinen, 2005). Käsitöiden äärellä tapahtuu sosiaalista vuorovaikutusta, jonka pohjalta voidaan oppia uutta, kehittyä ja innostua uudesta (Karppinen, 2005).

Etenkin taidelähtöinen käsiötoiminta sisältää oman ajatuksen, tunteen, idean tai mielikuvan esiintuomista valmiissa työssä (Karppinen, 2005). Tällainen oman sisäisen maailman esiintuominen ja pohdinta yhdistettynä käsitöihin liittyvään konkreettiseen tekemiseen auttaa liittämään ihmisen maailmaan ja elämään (Karppinen, 2005). Myös ihmisten kohtaaminen edellyttää aina toimintaa, jotakin inhimillistä tekoa (Karppinen, 2005). Tällöin käsiö voi muodostua inhimillisen toiminnan kohteeksi ja sitä myötä edistää kohtaamista muiden ihmisten, esimerkiksi harrastusryhmän jäsenten kanssa (Karppinen, 2005).

Käsiöön liittyvä luova toiminta tapahtuukin aina yhteydessä toisiin tekijöihin, ympäristöön, aikaan ja kulttuuriin (Aktas, 2021). Tämän vuoksi kaikkea käsiötä voidaan tarkastella myös sijainnin, taustojen tai sukupolvien erottamia ihmisiä yhdistävänä, yhteisenä tekemisenä (Aktas, 2021). Aktas tutki käsitöiden kautta tapahtuvaa vuorovaikutusta muiden ihmisten sekä tekijän oman sisäisen maailman kanssa tutkimuksessaan, jossa kolmetoista eri taustoista tulevaa henkilöä suunnittelivat ja toteuttivat omat neuleensa (Aktas, 2021). Suunnittelemansa neuleen kautta osallistujien oli tarkoitus välittää jokin viesti joko itselleen, muille ryhmän jäsenille tai yhteiskunnalle (Aktas, 2021).

Työpajassa valmistetut työt kuvastivat jokaisen omia kokemuksia, mutta niissä kuvastui myös yhteys työpajan sosiaaliseen luonteeseen ja siihen, miten omat kokemukset näyttäytyvät suh-

teessa sosiaalisiin tilanteisiin ja ympäristöön (Aktas, 2021). Oman suunnittelun ja neulontaprosessin aikana pystyttiin peilata omia kokemuksia ja ajatuksia yhteiskunnan, yhteisön ja muiden ihmisten kannalta (Aktas, 2021). Työpajan aikana tapahtuneen keskustelun, työskentelyn ja valmiiden tuotteiden kautta pystyttiin näkemään, miten neulominen avaa läheisiä suhteita toisten ihmisten ja oman itsen kanssa (Aktas, 2021). Osallistujat eivät tunteneet toisiaan ennen työpajaan osallistumista, mutta tekemisen myötä he jakoivat toisilleen hyvin henkilökohtaisia kokemuksia ja ajatuksia (Aktas, 2021). Yhteinen toiminta toi heitä yhteen ja mahdollisti omien ajatusten pohtimisen ja jakamisen toisille (Aktas, 2021). Ryhmässä tapahtuva inhimilliseen tekemiseen sitoutuminen mahdollistaa avoimen, hyväksyvän keskinäisen kommunikaation ja samanlaisen hyväksyvän asenteen myös omia ajatuksia ja ongelmia kohtaan (Aktas, 2021).

Neuletyöt mahdollistivat myös sanattoman kommunikaation niiden sisältämän viestin kautta (Aktas, 2021). Tällainen viesti voi mahdollistaa kommunikaation myös oman ryhmän ulkopuolelle, koko yhteisöön ja yhteiskuntaan (Aktas, 2021). Työpajassa osallistujat pystyivät jakamaan työhön liittyvää viestiä myös sanallisesti, jolloin aiheista voitiin keskustella helpommin ja aiheisiin liittyen voitiin antaa myös niitä tukevia tai kriittisiä mielipiteitä avoimesti (Aktas, 2021). Käsiyö toimii siis keskustelun aloittajana mutta mahdollistaa myös omien käsitysten ja ennakkoluulojen tunnistamisen ja muuttamisen (Aktas, 2021). Tekemisen hidaskäsiyö prosessi mahdollistaa myös ajatusten hitaan kypsyttelyn ja ymmärtämisen (Aktas, 2021). Käsiyö itsereflektion, keskustelun ja yhteyden tunteen mahdollistajana on omiaan lisäämään solidaarisuutta ja ylittämään kulttuurisia, näkemyksellisiä ja yhteiskunnallisia rajoja (Aktas, 2021).

Ihminen kokee ympäristönsä kokemusten kautta, jotka muokkaavat tapaa hahmottaa maailmaa (Aktas, 2021). Ympäristö ja sen sisältämät materiaalit, tilat, asiat ja esineet toimivat näiden kokemusten mahdollistajina (Aktas, 2021). Materiaalit, tilat, asiat ja esineet ohjaavat ihmisen toimintaa, sillä ihminen voi toimia vain ympäristönsä mahdollistamin tavoin (Aktas, 2021). Tämä vaikuttaa myös ihmisen luovuuteen ja käsiyötoiminnan kehittymiseen (Aktas, 2021). Ihminen on yhteydessä ympäristöön, luontoon ja maailmaan materiaalin kautta (Kojonkoski-Rännäli, 1995).

Ihmisen tehdessä käsiyötä hän on luonnollisesti yhteydessä myös materiaan sekä aktiivisesti läsnäoleva nykyhetkessä (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Kun yhdistetään käsillä tekemisen konkreettinen ja fyysinen puoli, aistit ja liike, sekä käsiyötoimintaan tarvittavat tiedot, taidot ja oman ajattelun ymmärtäminen, voidaan saavuttaa yhteyden tunne materiaan sekä yleisesti maailmaan (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tämä tapahtuu tiedon siirtyessä käsien konkreettisesta

tuntoaistista ja toiminnasta intuitiiviseen ajatteluun (Karppinen, 2005). Konkreettisen kokemuksen sekä hiljaisen tiedon on todettu toimivan käsillä tekemisen kautta liittämällä ihmisen inhimilliseen olemmassaoloon sekä maailmaan yleisesti (Karppinen, 2005). Hiljaiseksi tiedoksi kutsutaan ihmisen alitajunnasta nousevaa ajattelua, joka kulkee vaistomaisen tiedon ja ajattelun välillä (Karppinen, 2005). Tällainen hiljainen tieto vatii kehittyäkseen aistiherkkyyttä, toimintaa ja kokemusta joita voidaan kaikkia saavuttaa käsitöiden kautta (Karppinen, 2005).

Käsityötaidetta koskevassa väitöskirjassaan Karppinen (2005) nostaa esille Pearsen (1992) paradigmat käsityötaiteen maailmansuhteen kuvaajana (Karppinen, 2005 & Pearse, 1992). Näissä paradigmoissa ilmenee ajatus käsitöiden tarjoamasta yhteyden tunteesta sekä materiaalisen maailman että tekijän oman sisäisen maailman välillä. Paradigmojen mukaan tekijän nähdään olevan yhteydessä maailmaan erilaisten materiaalien, työvälineiden sekä työtapojen kokeilemisen kautta (Pearse, 1992). Tällöin hänen on mahdollista välittää ajatuksiaan ja tunteitaan valmiin työn avulla sekä käsitellä niitä tekemisen prosessin aikana (Pearse, 1992). Tekemisen prosessissa haetaan merkityksiä omalle työlle ja pystytään pohtimaan omaa toimintaa ja kokemuksia myös kriittisesti (Pearse, 1992). Tekijä on siis yhteydessä todellisuuteen aistien ja omien ajatustensa välityksellä (Pearse, 1992).

Myös Kojonkoski-Rännäli esittää väitöskirjassaan ihmisen olevan käsitöiden tekemisen kautta yhteydessä luontoon ja maailmaan (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Kädet välittävät tietoa maailmasta ja materiaalista kokemuksellisuuden kautta, ja niillä voidaan myös muokata omaa ympäristöä ja materiaaleja (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Käsityöhön liittyy myös pelkän materiaalin työstämisen lisäksi toimintaan liittyvää ajattelua ja mielikuvia (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Muokkaamalla ympäröivää materiaa, luontoa ja maailmaa ihminen muodostaa ja muokkaa myös käsitystä itsestään aktiivisena, toimivana ja kasvavana ihmisenä (Karppinen, 2005). Tällaisen ajattelun myötä ihminen ottaa toiminnassaan huomioon oman työn, valmistamisen ja toiminnan yhteyden ympäristön ja koko maailman toimivuuteen ja jatkuvuuteen (Karppinen, 2005). Käsityössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi ympäristön kannalta kestävien valintojen tekemistä sekä tulevaisuuden kannalta hyvien ja hyvinvointia lisäävien valintojen tekemistä (Karppinen, 2005).

Käsityön taiteen perusopetuksessa ympäristön merkitys näkyy niin ympäröivän kulttuurin kuin luonnon arvostamisena (Karppinen, 2005). Tähän pyritään huomioimalla opetuksessa ympäristön ja kulttuurin huomaamisen, hyödyntämisen ja arvostamisen taidot (Karppinen, 2005). Oman ympäristön ja kulttuurin huomioiminen auttaa ymmärtämään itseään sekä omaa

suhdetta ympäröivään maailmaan ja kasvattaa vastuullisuuteen (Karppinen, 2005). Kulttuurisen ja ympäristöllisen ymmärryksen kehittyminen auttaa löytämään omaa tapaa suhtautua maailmaan ja itseen osana sitä (Karppinen, 2005). Käsityöt ja käsityön opetus toimivat tällöin välineenä kulttuurisen lukutaidon oppimiselle (Pöllänen, 2012). Omasta kulttuurista oppimisen lisäksi herkirtytään laajemmin kulttuurisille kysymyksille, jolloin opitaan tiedostamaan asioiden kulttuurisia sidonnaisuuksia ja kulttuurien eri muotoja (Tornberg & Venäläinen, 2008).

Tämän tutkimuksen haastatteluaineistossa esiin nousseet käsitykset käsityöharrastuksen merkityksestä ihmisten välisen yhteyden muodostumisessa sekä yhteytenä ympäröivään materiaaliseen ja kulttuuriseen maailmaan kertoo paljon siitä, miten jopa lapset ja nuoret pystyvät huomaamaan näiden asioiden kehittymisen oman tekemisensä kautta. Kehittymisen prosessia ja syitä ei osata kuvailla eikä niiden syitä ymmärretä abstraktimmalla tasolla, mutta muutosta on havaittu oman ajattelun ja tunteiden tasolla.

9 Käytännöllisyys

Käsityskategoria	Merkityskategoriat
Käytännöllisyys	Taitojen oppiminen
	Valmiin tuotteen hyödyllisyys

Taulukko 14, Käytännöllisyys.

Merkityskategorioista taitojen oppiminen (ks. Taulukko 2) sekä valmiin tuotteen hyödyllisyys (ks. Taulukko 8) yhdistyivät käytännöllisyys -käsityskategoriaksi. Käytännöllisyys käsityskategoria kuvaa käsitystä käsityöharrastuksen konkreettisista hyödyistä esimerkiksi uusien esineiden valmistamisessa omiin tarpeisiin ja taidoista, jonka avulla valmiiseen tuotteeseen saadaan halutut ominaisuudet ja piirteet. Käden taidot ja kyky esteettisesti arvokkaan tuottamiseen ovat merkityksellisiä ihmisen arkipäiväisessä elämässä ja toimivat myös osana monen elinkeinon pohjalla olevaa perusosaamista (Karppinen, 2005).

Taidot ja tiedot toimivat käytännön järjen kehittymisen pohjalla. Jotta käytännön järki voi kehittyä, tarvitaan sekä tietoisena että fyysisen tason kehittämistä (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Käsitöitä tehdessä tiedon ja fyysisen taidon yhteys kehittyy saumattomasti (Rönkkö, 2011). Käsitöitä koostuu monipuolisesti kognitiivisten, kehollisten ja kulttuuristen taitojen myötä (Rönkkö, 2011). Käytännössä nämä taidot näkyvät muun muassa ajattelun ja ongelmanratkaisutaitojen kehittymisenä, käden ja silmän koordinaatiokykynä, avaruudellisena hahmottamisena, näppäryytenä, tarkkuutena sekä kulttuurisena sensitiivisyytenä ja yhteistyökykynä (Rönkkö, 2011).

Taito kehittyy vain pitkäjänteisen ja systemaattisen harjoittelun myötä (Karppinen, 2005). Taitojen kehittyminen ja oman kehityksen huomaaminen tarjoaa ihmiselle miellyttäviä ja palkitsevia tunnekokemuksia (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tämä taitojen kehittämiseen pyrkiminen ja sen luomat positiiviset kokemukset nousivat esiin myös tutkimuksen aineistossa. Taitojen kehittyessä niistä tulee osa ihmisen ominaisuuksia ja pääomaa, jolla voidaan kertoa itsestä ja omista ominaisuuksista (Karppinen, 2005).

Käsitöitä oppiminen tapahtuu usein vaiheittain eri tasoilla (Rönkkö, 2011). Näitä tasoja voidaan kuvata taidon viisiportaisen mallin avulla (Rönkkö, 2011). Taito kehittyy hiljalleen noviisista edistyneeksi aloittelijaksi ja siitä edelleen päteväksi ongelmanratkaisijaksi, taitavaksi suorittajaksi ja lopulta asiantuntijaksi. Noviisi seuraa ongelmanratkaisutilanteissa ohjeita ja

sääntöjä (Rönkkö, 2011). Edistynyt aloittelija osaa ottaa ongelmanratkaisussaan huomioon sääntöjen ja ohjeiden lisäksi joitain tilannetekijöitä (Rönkkö, 2011). Pätevä ongelmanratkaisija taas osaa jo ottaa huomioon tilanteeseen liittyvien tekijöiden ominaisuuksia sekä pystyy asettamaan omalle toiminnalleen tietoisesti tavoitteita (Rönkkö, 2011). Taitava suorittaja hahmottaa käsityön kokonaisuutena ja pystyy yhdistämään tilanteita aikaisemmin opittuun ja koettuun (Rönkkö, 2011). Asiantuntija toimii intuitiivisesti oman kokemuksensa ja tietotaitonsa pohjalta (Rönkkö, 2011). Hänen toimintansa ja päätöksentekonsa on jo usein automatisoitunutta (Rönkkö, 2011).

Sanattomaksi käsityötaidoksi nimitetään käsityön tekemiseen kuuluvaa taidon osa-aluetta, jonka omaksumiseksi ei riitä pelkkä verbaalinen viestintä (Mikkonen, 2004). Sanaton käsityötaito on sisältä kumpuavaa tietoa, joka ilmenee usein motivaationa ja tekemisen tarpeena (Mikkonen, 2004). Sanaton käsityötaito voi kohdistua koko käsityöprosessiin mutta myös eriytyä tiettyyn prosessin vaiheeseen, kuten esimerkiksi suunnitteluun, tekniseen tarkkuuteen ja käsityönä tehdyn tuotteen käyttämiseen (Mikkonen, 2004).

Taiteen perusopetuksessa käsitöissä korostetaan tekemisen prosessia ja taidelähtöisyyttä, mutta ei haluta unohtaa myöskään valmiin tuotteen merkitystä (Karppinen, 2005). Käsityössä valmiin tuotteen merkitys on aina tärkeä osa käsityöprosessia. Niin lapset kuin aikuisetkin nauttivat, kun saavat valmistaa omia tuotteita itsensä tai muiden käyttöön (Karppinen, 2005). Kun käsityötoiminnan tuloksena syntyy konkreettinen tuote, voidaan nähdä konkreettinen ja kosketeltava todiste omasta ilmausta, pitkäjänteisyydestä, osaamisesta sekä onnistuneista tai epäonnistuneista ratkaisuista (Karppinen, 2005).

Koska käsityö toiminnan tuotoksena valmistuu usein konkreettinen tuote, tässä tuotteessa ilmenee koko käsityöprosessin tulos erilaisina laatu- ja ominaisuus piirteinä kuten tekniseen suoritukseen liittyvä kädenjälki, esteettisyys ja käytännöllisyys (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Siksi tekijän on mahdollista nähdä tuotteessa omaan tekemisprosessiin liittyvät kyvyt konkreettisena tuotoksena (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tämän takia käsityötuote toimii eräänlaisena ihmisen persoonallisuuden ja kykyjen ulkoisena, konkreettisena ilmentymänä (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Käsityötuote on tämän henkilökohtaisuuden vuoksi tekijälleen usein erittäin tärkeä. Samalla se vaikuttaa merkittävästi ihmisen minäkuvan ja itsetunnon rakentumiseen (Kojonkoski-Rännäli, 1995).

Koska käsityö koetaan usein vahvasti persoonallisuuteen kytkeytyväksi, voi siihen liittyvät epämieluisia arviointi kokemukset vaikuttaa myös kielteisesti käsityötoiminnan herättämiin tunteisiin (Luutonen, 2004). Siksi käsitöiden kautta saavutettu itsetunnon ja minäpystyvyyden

kehittyminen voi jäädä kokematta niillä, joilla esimerkiksi huonot kokemukset koulun käsitöistä estävät harrastuksen aloittamisen muissakin elämänvaiheissa. Käsitöiden kautta sekä negatiiviset että positiiviset arviointi- ja arvostelutilanteet koetaan voimakkaasti oman persoonan kautta (Luutonen, 2004). Tämä tarjoaa hyvät puitteet minäkuvan, itsetunnon sekä minäpystyvyyden kehittymiselle mutta mahdollistaa myös voimakkaat negatiiviset tunteet (Luutonen, 2004). Siksi käsitöiden opetuksessa tulisikin pyrkiä mahdollistamaan onnistumisen kokemuksia kaikille oppilaille heidän omalla tasollaan.

10 Käsityöharrastuksen merkitys

Muodostetuista kategorioista tulee fenomenografisen analyysin seuraavassa vaiheessa muodostaa horisontaalinen, vertikaalinen tai hierarkkinen kuvauskategoria (Huusko & Paloniemi, 2006). Tämän tutkimuksen kannalta sopivaksi kuvauskategoriaksi valikoitui horisontaalinen systeemi, sillä siinä kuvauskategorioiden erot ovat vain sisällöllisiä ja muuten kategoriat ovat keskenään samanarvoisia (Huusko & Paloniemi, 2006).

Aikaisemmin luokitellut merkitys- ja käsityskategoriat voitiin jakaa kahden kuvauskategorian alle: hyvinvointi ja uuden luominen. Tämä tarkoittaa sitä, että tässä tutkimuksessa haastateltujen lasten ja nuorten käsityksien mukaan käsityöharrastuksen pohjimmainen merkitys liittyy hyvinvointiin ja mahdollisuuteen luoda uutta.

Merkityskategoriat	Käsityskategoriat	Kuvauskategoriat
Rentoutuminen	Henkinen hyvinvointi	Hyvinvointi
Onnistumisen kokemukset		
Tekemisen ilo		
Yhdessä tekeminen	Yhteyden tunne	
Yhteys materiaaliseen maailmaan		
Erilaisten materiaalien hyödyntäminen	Kokonainen käsityöprosessi	Uuden luominen
Ongelmien ratkaiseminen		
Itsensä ilmaiseminen		
Taitojen oppiminen	Käytännöllisyys	
Valmiin tuotteen hyödyllisyys		

Taulukko 15, Kuvauskategoriat.

Aineiston analyysi ei voi kuitenkaan olla pelkkää tulosten luokittelua ja vertailua, vaan tieteellisen tutkimuksen tulee kyetä tuottamaan aineiston pohjalta myös uutta tietoa (Hiitola, 2021). Siksi tämänkin analyysin viimeisenä vaiheena toimi fenomenografiselle tutkimukselle tyypillinen kategorioiden sisäisten yhteyksien etsiminen ja analysoiminen (Larsson & Holmström, 2007). Tämän tutkimuksen otteeseen liittyy vahvasti myös kirjallisuuskatsauksen näkökulma,

joten pyrin vertailemaan tutkimuksesta esille nousseita kategorioita myös aikaisempiin tutkimustuloksiin ja löytämään yhteyksiä näiden välillä.

Monet harrastukset lisäävät hyvinvointia ja jos henkilö kokisi tekemisen omaa hyvinvointia laskevana tämä tuskin jatkaisi kyseisen harrastuksen parissa. Tutkimukseen osallistuneet haastateltavat olivat kaikki käsitöiden harrastajia, joten he kokevat käsityöharrastuksen hyvinvointia edistävänä todennäköisemmin kuin satunnaisesti valittu, käsitöitä harrastamaton tutkimusjoukko. Käsitöillä on kuitenkin tutkitusti monia hyvinvointia edistäviä piirteitä myös mukavan harrastuksen mahdollistaman mielihyvän ulkopuolella. Käsitöiden kautta tapahtuva laajempi yhteys ja ymmärrys ympäröivään kulttuuriin, materiaaleihin, maailmaan ja omaan itseen edistää ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia laaja-alaisesti. Vaikka tähän tutkimukseen osallistuneilla lapsilla ja nuorilla ei ole tutkimuspohjaista teoretietoa käsitöihin liittyvistä kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin näkökulmista, he selvästikin olivat huomanneet näitä piirteitä jollain tasolla myös oman toiminnan ja tuntemusten kautta ja onnistuvat myös sanottamaan niitä haastattelun aikana omalla tavallaan.

Uuden luomiseen liittyvä itsensä toteuttaminen, kehittäminen ja luovuus nousivat aineistossa esiin monessa eri muodossa. Tutkimuksessa haastatelluille lapsille ja nuorille yhtenä käsityöharrastuksen tärkeimmistä merkityksistä oli juuri uuden luomiseen liittyvä tekeminen sekä ajattelun, osaamisen ja toiminnan eri vaiheet. Käsityöharrastuksen kimmokkeena onkin usein eräänlainen sisältäpäin kumpuava motivaatio ja tarve uuden luomiselle (Mikkonen, 2004). Tutkijat ovat esittäneet myös näkemyksiä siitä, miten ihmisen perustarpeisiin ja olemiseen liittyy vahvasti tarve muokata omaa ympäristöä ja luoda uutta (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tarve uuden luomiselle voi olla käsityötä harrastavilla ihmisillä suurempi kuin niillä, jotka eivät koe käsityöharrastusta mielekkääksi itselleen. Tämä voi vaikuttaa siihen, että tässä käsityötä aktiivisesti harrastavien keskuudessa toteutetussa tutkimuksessa arvostettiin näin laajasti uuden luomisen mahdollisuutta.

Käsityöharrastuksen taustalla vaikuttavia motivaatioita ja käsityöharrastukseen liitettyjä merkityksiä voidaan löytää useita erilaisia, mutta useimpien niistä voidaan katsoa liittyvän laajemmassa mittakaavassa hyvinvointiin tai uuden luomiseen. Esimerkiksi Rönkkö tutki käsityön opettajaksi opiskelevien käsityölle antamia merkityksiä vuonna 2011 (Rönkkö, 2011). Tässä tutkimuksessa Rönkkö pystyi luokittelemaan käsityölle annettuja merkityksiä neljän eri orientaation alle: käsityötuoteorientoituneet, käsityötaito-orientoituneet, käsityöperinneorientoituneet sekä käsityöilmaisuorientoituneet (Rönkkö, 2011).

Rönkön tutkimuksessa käsityötuoteorientoituneet opiskelijat lähestyivät tehtävänantoa tuotteen kautta (Rönkkö, 2011). He suunnittelivat työskentelyään sen kautta, minkä tuotteen halusivat valmistaa opintojakson aikana (Rönkkö, 2011). Käsityötaito-orientoituneilla opiskelijoilla tärkeimpänä tavoitteena oli oman osaamisen näyttäminen ja kehittäminen (Rönkkö, 2011). Käsityöperinneorientoituneilla opiskelijoilla tekemisen taustalla vaikutti vahvasti pyrkimys käsityöperinteiden vaalimiseen ja perinteisten tekniikoiden oppimiseen (Rönkkö, 2011). Käsityöilmäsuorientoituneilla opiskelijoilla prosessissa tärkeimpänä korostui omien tunteiden ja mielikuvien ilmaiseminen sekä identiteetin rakentaminen (Rönkkö, 2011). Myös näihin Rönkön tutkimuksessa esiintyneisiin merkityksiin liittyy laajemmin uuden luominen ja hyvinvointi. Käsityötuotteen valmistus ja siihen liittyvien taitojen oppiminen ovat osa uuden luomisen prosessia. Ympäristön kulttuurin ja perinteiden sekä oman sisäisen maailman ymmärtäminen edistävät hyvinvointia monipuolisesti.

Käsityöharrastukseen liitettyjä merkityssisältöjä on tutkittu eri kohderyhmissä. Saloheimo tutki käsityö harrastuksen merkitysjärjestelmiä aktiivisesti käsitöitä koko elämänsä harrastaneiden 30-60 vuotiaiden naisten elämäntarinoiden kautta. Saloheimon toteuttamassa käsityökertomusten merkitysjärjestelmiä tutkivassa tutkimuksessa haastatellut henkilöt käyttivät puheessaan eri merkitysjärjestelmiä sen mukaan, millaisia vaikutuksia halusivat käsityöharrastuksestaan antaa (Saloheimo, 2004). Käsityöharrastuksen merkitysjärjestelmissä voidaan nähdä niihin liitettyjä yhteiskunnallisia arvoja ja käsityksiä toivotuista ominaisuuksista, joita käsityön kontekstissa ovat hyvään käsityöntekijään liitetyt piirteet (Saloheimo, 2004).

Saloheimo löysi haastateltujen kertomuksista viisi eri merkitysjärjestelmää; perheen ja kodin, työn ja taidon, institutionaalisuuden, elämyksellisyyden ja kohtalon merkitysjärjestelmät (Saloheimo, 2003). Perheen ja kodin merkitysjärjestelmässä käsityön tekemisen merkitys nähtiin toisista huolehtimisena (Saloheimo, 2004). Tällöin käsitöiden merkitys nähtiin mahdollisuutena tehdä villasukat ystävää ilahduttamaan, korjata lapsen rikkoutuneet vaatteet tai kutoa uudet matot siskon uuteen asuntoon (Saloheimo, 2004).

Työn ja taidon merkitysjärjestelmän kautta käsityön arvo nähtiin mahdollisuutena ahkeruuteen, tuottavuuteen ja hyvään työnjälkeen (Saloheimo, 2004). Institutionaalisella merkitysjärjestelmällä tarkoitetaan Saloheimon tutkimuksessa käsityön opettelemista opettajan johdolla tarkoin säännellyssä ympäristössä, kuten esimerkiksi järjestöjen järjestämällä kursseilla (Saloheimo, 2004). Elämyksellisen merkitysjärjestelmän mukaan käsityön merkitys koostuu henkilökohtaisista kokemuksista, itsensä ilmaisemisen mahdollisuudesta sekä flow tilan kokemuksina (Saloheimo, 2004). Kohtalon merkitysjärjestelmää käytettiin kertomuksissa kuvaamaan käsitöitä

kohtaan tunnettua sisäistä paloa ja vetovoimaa (Saloheimo, 2004). Kohtalon merkitysjärjestelmän avulla haastateltavat pystyivät vastaamaan kysymykseen siitä, miksi käsitöiden tekeminen on ollut tärkeänä osana heidän elämäänsä aina (Saloheimo, 2004)

Saloheimon haastattelut on toteutettu vuosina 1997-1998, joten merkitysjärjestelmiin liittyvät yhteiskunnalliset arvot ja käsitykset ovat varmasti muuttuneet vuoteen 2024 mennessä. Saloheimon tutkimusta voidaan silti hyödyntää mielenkiintoisena vertailukohtana käsityöharrastuksen tuomiin merkityksiin vuoden 2023 käsityö harrastajille. Käsitöihin liittyvät arvot ja oletukset ovat myös juurtuneet syvälle ihmisten käsityksiin, joten käsityöhön liittyviä merkityksiä voidaan nähdä samanlaisena myös nykyään. Muun muassa Saloheimon tutkimuksessa esille nousseet käsitykset työn ja taidon, elämyksellisyyden ja kohtalon merkitysjärjestelmistä näkyvät myös tähän tutkimukseen haastateltujen lasten ja nuorten käsitysten taustalla. Käsitöiden merkityksestä nostettiin esille uuden luomiseen liittyvät tiedot ja taidot sekä itsensä ilmaisemisen mahdollisuus. Haastatteluista esiin noussut käsitöihin liittyvä sisäinen palo, vetovoima ja ilo voidaan nähdä liittyvän samoihin merkityssisältöihin kuin Saloheimon tutkimuksessa esiin nousseessa kohtalon merkitysjärjestelmässä (Saloheimo, 2004).

Myös Karppinen kertoo väitöskirjassaan ”Mitä taide tekee käsityössä? Käsityötaiteen perusopetuksen käsitteellinen analyysi” käsityöharrastuksen merkityksestä ihmisen pyrkiessä psyykkiseen ja henkiseen hyvinvointiin sekä oman identiteetin vahvistamiseen (Karppinen, 2005). Karppisen tutkimuksessa henkisen hyvinvoinnin kehittymiseen ja oman identiteetin vahvistamiseen liitettiin käsitelmä, jossa nousi esille innostamisen, aloitteen tekemisen ja näyttäytymisen käsitteet (Karppinen, 2005). Näistä käsitteistä näyttäytyminen liittyi vahvasti luovaan käsityöllis-taiteelliseen prosessiin, jonka avulla luodaan uutta ja löydetään uusia näkökulmia kulttuurillisiin ilmiöihin ja opitaan ymmärtämään itseä ja omaa maailmansuhdetta (Karppinen, 2005).

Näitä piirteitä nousi esille myös tähän tutkimukseen osallistuneiden lasten ja nuorten käsityksissä käsityöharrastuksen merkityksestä. Näyttäytymisen avulla voidaan tarkastella erilaisia käsityöhön ja kulttuuriin liittyviä ilmiöitä sisältäpäin omien ajatusten ja aistikokemusten avulla (Karppinen, 2005). Karppinen toteaa väitöskirjassaan käsityötaiteen perusopetuksen merkityksen liittyvän haluun tukea aktiivista tekemistä ja inhimillistä olemista, joiden kautta on mahdollista vahvistaa lasten ja nuorten aktiivista ja oma-aloitteista elämäntapaa koko elämän ajaksi (Karppinen, 2005). Koska tähän tutkimukseen haastateltujen käsityötaiteen perusopetuksen op-

pilaiden vastausten taustalla voidaan nähdä vaikuttavan samansuuntaisia käsityksiä käsityöharrastuksen merkityksestä, voidaan päätellä näiden merkitysten välittyvän käsityötaiteen perusopetuksessa hyvin myös oppilaille.

Tämän tutkimuksen alkupäässä esitelty Kojonkoski-Rännälin väitöskirja käsityön käsitteen merkityssisällöistä piti sisällään lopputuleman viidestä keskeisimmästä käsityön käsitteen merkityksestä (Kojonkoski-Rännäli, 1995):

1. Käsityön intentio ihmisen tekemisen perusintentiona
2. Käsien tekeminen käsityön tekniikkana
3. Konkreettinen esine käsityön ulkoisena tuotoksena
4. Käsityön luonne kokonaisena ja olemisen sallivana tekemisenä
5. Käytännön järjen kehittyminen käsityön tekemisen avulla

Samanlaisia käsityksiä nousi esille tämän tutkimuksen haastatteluaineistosta. Esimerkiksi valmiiseen tuotteeseen sekä käsityötaitoon liittyvät merkityssisällöt ovat samoja, kuin käsityön käsitteeseen liitettyjen merkityssisältöjen “käsien tekeminen käsityön tekniikkana”, “konkreettinen esine käsityön ulkoisena tuotoksena” sekä “käytännön järjen kehittyminen käsityön tekemisen avulla” (Kojonkoski-Rännäli, 1995). Tämän tutkimuksen aineistossa esiintyneet käsitykset itsensä ilmaisemisesta, tekemisen ilosta sekä yleisesti käsitöiden kautta koetusta hyvinvoinnista liittyvät samoihin merkityksiin, kuin Kojonkoski-Rännälin tutkimuksessa esiin nousseet “käsityön intentio ihmisen tekemisen perusintentiona” ja “käsityön luonne kokonaisena ja olemisen sallivana tekemisenä”.

Vaikka Kojonkoski-Rännälin tutkimus on toteutettu viime vuosisadan puolella ja tutkimuksen kohteena oli käsityön käsitteeseen liitetty merkityssisällöt, on mielenkiintoista nähdä samojen merkityssisältöjen nousevan esille lasten ja nuorten käsityksissä käsityöharrastuksen merkityksistä vuonna 2023. Voidaankin pohtia, vaikuttaako käsityölle annettuihin merkityksiin vahvasti tiedostamattomasti omaksutut, kaukaa kantautuvat käsityön käsitteelle annetut merkitykset. Vai muodostuivatko Kojonkoski-Rännälin haastatteluissa esille nousseet käsitteelle annetut merkitykset haastateltujen omien kokemusten kautta, jotka ovat samanlaisia kuin tähän tutkimukseen haastatelluilla lapsilla ja nuorilla.

11 Pohdinta

Tämän tutkimuksen innoittajana toimivat käsityökoulun lasten ja nuorten keskustelut, joista välittyi kuulijalle käsityön merkityksellisyys harrastuksena ja elämäntapana. Halusin selvittää tarkemmin, mistä syistä lapset ja nuoret kokivat käsityöharrastuksen merkityksellisenä ja mitkä olivat keskeisimpiä syitä harrastuksen jatkamiselle. Koska tutkimuksen innoitus lähti nimenomaan lasten ja nuorten vapaasta keskustelusta, halusin hyödyntää keskustelunomaista tilannetta myös haastatteluissa. Siksi ryhmissä tapahtuva teemahaastattelu toimi tämän tutkimuksen kontekstissa oikein hyvin.

Haastatteluiden pohjalta oli selkeästi löydettävissä käsityksiä, jotka vaikuttivat käsityöharrastuksen kokemiseen mielekkäänä ja suositeltavana. Tutkimuksen analyysivaiheessa hyödynnettiin myös kirjallisuuskatsauksen piirteitä, joiden avulla huomattiin yhteyksiä lasten ja nuorten käsitysten sekä käsityön tutkittujen vaikutusten välillä. Lapset ja nuoret siis pystyivät huomaamaan ja sanoittamaan käsityön kautta koettuja fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia vaikutuksia itsessään ja muissa.

Käsityöharrastuksen merkityksiä koskien on havaittavissa samanlaisia käsityksiä, joita käsitöihin ja käsityönä valmistettuun tuotteeseen on liitetty kautta aikojen. Voidaankin pohtia, vaikuttaako käsityöhön liitettyihin käsityksiin ja merkityksiin tiedostamattomasti omaksutut, kaukaa kantautuvat käsityöhön liitetyt merkitykset.

Käsityön positiivinen vaikutus muun muassa henkiseen hyvinvointiin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen on todettu useissa tutkimuksissa, ja myös lapset ja nuoret tunnistavat nämä seikat omassa harrastuksessaan. Siksi käsitöiden merkitystä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävänä tekijänä voitaisiin mielestäni hyödyntää entistä enemmän. Matalan kynnyksen käsityökerhoilla ja kursseilla olisi mahdollista kokea yhteyden tunnetta omaan harrastusporukkaan, käsitellä asioita ja keskustella yhdistävän tekemisen äärellä.

Lähteet / References

- Alanko, A. (2022) Käsitusten tutkimisesta. Luentotalenne: Oulun Yliopisto. Kuunneltu 4.10.23.
- Aktaş, B.M. (2015). Interpreting Anatolian Crafts with Contemporary Design: Case of Hand-made Socks [Master of Arts Thesis]. Koç University
- Aktas, B. 2021, ' You Have One New Message: Knitting intimacy for connecting opinions, people and the world ' , *FormAkademisk* , vol. 14 , no. 2 , pp. 1-13 .
<https://doi.org/10.7577/formakademisk.4174>
- Asetus taiteen perusopetuksesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980813> .
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taiteen-perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>
- Collins English Dictionary, 1994. Glasgow: Harper Collins Publishers.
- Collanus, M. (2012). Ilmaisullisuus käsityön taiteen perusopetuksessa. Opetushallitus. Haettu osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/artikkeli-ilmaisu-kasityon-taiteen-perusopetuksessa>
- Garber, Elisabeth (2002), Craft education in Finland: definition, rationales and the future. *Journal of Art and Design Education* 21(2), pp. 132–145.
- Grönman, S., & Lindfors, E. (2021). The Process Models of Design Thinking: A Literature Review and Consideration from the Perspective of Craft, Design and Technology Education. *Techne serien - Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap*, 28(2), 110–118. Haettu osoitteesta: <https://journals.oslomet.no/index.php/techneA/article/view/4352>
- Heikkinen, R-L. (2000). Elämä, tunteet ja vanheneminen. Teoksessa: E.Heikkinen & J. Tuomi; Suomalainen elämäntutkimus. Helsinki: Tammi. (194-215).
- Hiitola, J. (2021). Kategoria-analyysi ja diskurssitutkimus. Luentotalenne: Oulun yliopisto. Kuunneltu 4.10.23.
- Huusko, M., Paloniemi, S. (2006). Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. *Kasvatus* 37 (2), 162–173.
- Hynninen, E. (2018). *Käsityksiä monimateriaalisesta käsityöstä ja yhteisopettajuudesta sen tukena*. ProGradu: Itä-Suomen yliopisto. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20180762>
- Ihatsu, A-M. 2004. Käsityön monet ulottuvuudet. Teoksessa: T. Kupiainen (toim.) *Käsillä tehty*. Helsinki: Edita, 41–53.
- Illum, B. (2004). Tavs videns eller... praktisk klogskab – Et bidrag med henblik på at afdaække og diskutere problematikker omkring begrebet tavs viden dels som begreb og dels som

- forekomst i håndvaerksmaessig laering. Teoksessa Nygren-Landgårds, C., Borg, K. (toim.) *Slöjdforskning*. Arkmedia: Vaasa.
- Johansson, M. 2002. Slöjdpraktik i skolan – hand, tanke, kommunikation och andra medierande redskap. Göteborg Studies in Educational Sciences 183. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Karppinen, Seija (2005) ”Mitä taide tekee käsityössä?” *Käsityötaiteen perusopetuksen käsitteellinen analyysi*. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta: <://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/f8e63cad-eb28-4ceb-8bf1-38bda7e16a73/content>
- Karppinen, S. (2008). Innostamisen pedagogiikkaa käsityössä ja taiteissa. Teoksessa Karppinen, S., Ruokonen, I. & Uusikylä, K., *Nuoret ja taide: Ilolla ja innolla, uhmalla ja uhollla : kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta*. Helsinki: Finn Lectura.
- Kojonkoski-Rännäli, S. (1995) *Ajatus käsissämme. Käsityön käsitteen merkityssisällön analyysi*. Turun yliopisto.
- Kohtamäki, A., & Lindfors, E. (2020). “I would say that the user is the king”: Indian student designers’ conceptions of a design process and potential implications for schools. *Techne serien-Forskning i Slöjdpedagogik och Slöjdvvetenskap*, 27(2), 31–48.
- Korkeaniemi, A. (2021). *Käsityön opettajaopiskelijoiden käsitykset kestävästä kehityksestä sekä sen toteuttamisesta koulukäsitöissä ja kokonaisessa käsityöprosessissa*. ProGradu: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202104099990>
- Kouhia, A. & Laamanen T-K. (2014). Mitä muuta kuin materiaa? Otteita käsityön materiaalisuudesta ja immateriaalisuudesta. Teoksessa Karppinen, S., Kouhia, A. & Syrjäläinen, E. (toim.), *Kättä pidempää – otteita käsityön tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä*. (s.11–22). Kotitalous- ja käsityötieteiden julkaisuja 33. Haettu osoitteesta: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/43167/KATTA_PIDEMPAA.pdf?sequence=2
- Laki taiteen perusopetuksesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980633>
- Larsson, J., Holmström, I. (2007) Phenomenographic or phenomenological analysis: does it matter? Examples from a study on anaesthesiologists’ work. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 2:1 (55-64). DOI: 10.1080/17482620601068105
- Luutonen, M. (2004). Elämän mielekkyyttä etsimässä -käsityö minän vahvistajana. Teoksessa: Niemelä, S. & Luutonen, M. (toim.). *Taitava ihminen –toimiva kansalainen. Aikuisopiskelun motiiveja ja merkityksiä*. Vantaa: Dark Oy.
- Luutonen, M. (1997). *Kansanomainen tuote merkityksenkantajana. Tutkimus suomalaisesta villapaidasta*. Helsinki: Akatiimi.

- Luutonen, M. (2014). Tekemisen taito - käsityön kulttuuriperintö. Teoksessa Steel, T., Turunen, A., Lillbroända, S. & Santikko, M. (toim.), *Muuttuva kulttuuriperintö* (s. 94–119). Helsinki: Ethnos ry.
- Mikkonen, R. 2004. Sanaton käsityötaito ja käsityökerronta. Teoksessa: T. Kupiainen (toim.) *Käsillä tehty*. Helsinki. Edita, 143–157.
- Niikko, A., Pellikka, I., & Savolainen, E. (2007). *Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä: Kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä*. Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos.
- Nyky-suomen sanakirja 1996 (1967). Helsinki: WSOY
- Pearse, H. 1992. Beyond paradigms: Art education theory and practice in a postparadigmatic world. *Studies in Art Education*, 33(4), 244–252. <https://www.jstor.org/stable/1320669>
- Perttula, J. (2000). Kokemuksesta tiedoksi: fenomenologisen metodin uudelleen muotoilua. *Kasvatus* 31 (5), 428–442.
- Porko-Hudd, M., Pöllänen, S., & Lindfors, E. (2018). Common and holistic crafts education in Finland. *Techne serien - Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvvetenskap*, 25(3), 26–38. Haettu osoitteesta <https://journals.oslomet.no/index.php/techneA/article/view/3025>
- Pöllänen, S. (2017). Käsintehty hyvinvointi: käsityö psyykkisen hyvinvoinnin tuottajana. Teoksessa: Kivilaakso, A., Luutonen, M. & Marsio, L. (toim.) 2017. *Itsetekemisen perinne: käsityöt elävänä kulttuuriperintönä*. Helsinki: Museovirasto, 73-85.
- Pöllänen, S.(2006). Elämä ilman käsitöitä – mitä se on? Käsityö harrastajien psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) *Tekstejä ja kangastuksia*. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta, 66–79.
- Pöllänen, S. 2007. Käsityö terapiana ja terapeuttisena toimintana. Teoksessa: A. Niikko, I. Pellikka & Savolainen (toim.) *Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä. Kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä*. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, 91–105. <http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/monitiet/pollanen.htm>
- Pöllänen, S. (2012). *The meaning of craft. Craft-makers' descriptions about craft as an occupation*. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*.
- Pöllänen, S. & Kröger, T. 2001. Käsityön erilaiset merkitykset opetuksen perustana. Teoksessa: J. Enkenberg & P. Väisänen & E. Savolainen (toim.) *Opettajatiedon kipinöitä. Kirjoituksia pedagogiikasta*. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja, 233–253. <http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/kipinat/>.
- Rauhala, A. (2019). *Neulonnan taito*. Suomen muinaismuistoyhdistys.

- Riley J., Corkhill B. & Morris C. (2013) *The benefits of knitting for personal and social wellbeing in adulthood: findings from an international survey*. British Journal of Occupational Therapy, 76(2), 50-57. <https://doi.org/10.4276/030802213X13603244419077>
- Rönkkö, M-L. (2014). Jokainen ihminen on museo. Teoksessa Steel, T., Turunen, A., Lillbroända, S. & Santikko, M. (toim.), *Muuttuva kulttuuriperintö* (s. 299–319). Helsinki: Ethnos ry.
- Rönkkö, M-L. (2011). *KÄSITYÖN MONET MERKITYKSET Opettajankoulutuksen opiskelijoiden käsityölle antamat merkitykset ja niiden huomioon ottaminen käsityön opetuksessa*. Turku: Uniprint. <https://urn.fi/URN:ISBN%20978-951-29-4713-3>
- Saloheimo, L. (2004). Haastejuttuja ja luovaa huiskintaa -käsityöharrastuksen merkityksiä naisten elämäntarinoissa. Teoksessa: Niemelä, S. & Luutonen, M. (toim.). *Taitava ihminen – toimiva kansalainen. Aikuisopiskelun motiiveja ja merkityksiä*. Vantaa: Dark Oy.
- Salonen, T. (2015). *Metodi, teoria ja filosofia*. Teoksessa: Salonen, T., I Sotasaari, S. (toim.) *Ajatuksia tutkimiseen*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino. (s. 11-53).
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Haettu 6.10.23 osoitteesta: https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Shiner, L. (2012), “*Blurred Boundaries*”? *Rethinking the Concept of Craft and its Relation to Art and Design*. Philosophy Compass, 7: 230-244. <https://doi.org/10.1111/j.1747-9991.2012.00479.x>
- Taiteen perusopetusliitto TPO ry. (2019) *Taiteen perusopetus luovuutta, iloa ja osaamista* Haettu 6.2.2024 osoitteesta: <https://artsedu.fi/taiteen-perusopetus/>
- Taitoliitto (2021). *Käsityötutkimus 2021*. Taloustutkimus, Pah.
- Tervaskanto, M. (2017). *Luokanopettajien käsityksiä käsityön integroinnista*. ProGradu: Oulun yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201705061704>
- Toikkanen, J., A. Virtanen, I. (2018). Kokemuksen käsitteen käytön jäljillä. Teoksessa: Toikkanen, J., A. Virtanen, I. (toim.) *Kokemuksen tutkimus VI*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino. (s. 7-24).
- Tornberg, L., Venäläinen, P. (2008). Kulttuuriperinnön opetuksesta ja oppimisesta. Teoksessa Venäläinen, P. (toim.) *Kulttuuriperintö ja oppiminen* (66–74). Gummerus kirjapaino Oy: Jyväskylä.
- Tuovinen, T., Mäkikoskela, R. (2018) *Taiteellinen toiminta kokemuksen koetteluun paikkana*. Teoksessa: Toikkanen, J., A. Virtanen, I. (toim.) *Kokemuksen tutkimus VI*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino. (s. 227-247).

- Opetushallitus, (2005). *Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet*. Haettu 30.1.2024 osoitteesta: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/123012_taideyl_ops05_1.pdf
- Opetushallitus, (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Haettu 5.10.23 osoitteesta: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetushallitus, (2017). *Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet*. Haettu 16.2.24 osoitteesta: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taiten_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf